העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בחידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לעילוי נשמת
החבר ר' אברהם ז"ל
בן ברוך מאיר ז"ל
תנצב"ה

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין זצוקלה"ה

פרשת חקת תשע"ב | גליון ר"ד | שנה שישית

דבר תורה

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן". (במדבר כ"א ל"ד)

כשלומדים פסוק זה, מיד עולה הקושיה, מדוע חשש משה מעוג, שהיה צריך הבטחה מפורשת מה' שלא לירא ממנו, ולא ירא מסיחון, שהיה ענק וגיבור כמותו, כדפרש"י עה"פ (דברים ב' ל"ב), "וַיֵּצֵא סִיחֹן לִקְרָאתֵנוּ הוּא וְכָל עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה יָהְצָה", "ויצא סיחון. לא שלח בשביל עוג לעזור לו, ללמדך שלא היו צריכים זה לזה", וכן פרש"י (במדבר כ"א כ"ג), "ויצא לקראת ישראל. אילו היתה חשבון מלאה יתושין, אין כל בריה יכולה לכבשה, ואם היה סיחון בכפר חלש, אין כל אדם יכול לכבשו, וכל שכן אלו שהיה בחשבון...".

וקושיה זו כבר נשאלה על ידי חז"ל, ותרצוה בכמה אופנים.

בנדה (ס"א א') איתא, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא. מכדי, סיחון ועוג אחי הוו, דאמר מר, סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוו. מאי שנא מעוג דקמסתפי, ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי. א"ר יוחנן אר"ש בן יוחי, מתשובתו של אותו צדיק (שהוצרך הקב"ה להשיב שלא יירא ממנו - רש"י), אתה יודע מה היה בלבו, אמר, שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו, שנאמר (בראשית י"ד י"ג), וַיָּבֹא הַפָּלִיט וַיַּגֵּד לְאַבְרָם הָעִבְרִי, ואמר רבי יוחנן, זה עוג שפלט מדור המבול", וכפרש"י כאן בקיצור, "אל תירא אותו. שהיה משה ירא להלחם, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, שנאמר (שם), וַיָּבֹא הַפָּלִיט, הוא עוג, שפלט מן הרפאים שהכו כדרלעומר וחבירו בעשתרות קרנים, שנאמר (דברים ג' י"א), כִּי רַק עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים".

עוד מצאנו במבמ"ר (י"ט ל"ב), "...ויאמר ה' אליו אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו, זה שאמר הכתוב (משלי כ"ח י"ד), אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד, וכן הוא מדת הצדיקים, אע"פ שהקב"ה מבטיחן אין פורקים ביראה... ואף משה תפש את היראה כנגד אביו, ולמה נתיירא, אמר, שמא מעלו ישראל במלחמת סיחון או נתלכלכו בעבירה. אמר לו הקב"ה, אל תירא, כולן השלימו בצדק. אל תירא אותו. שלא עמד גבור בעולם קשה הימנו... כשבא משה לעשות מלחמה, נתיירא הימנו, אמר, אני בן ק"ך שנה וזה יותר מחמש מאות, אלולי שהיה לו זכות לא חיה כל השנים האלו. אמר לו הקב"ה למשה, אל תירא אותו, כי בידך נתתי אותו, בידך הרגֵהו...". הרי שלפי דברי המדרש קושיתנו במקומה עומדת, מדוע חשש משה מעוג יותר מסיחון, שלכאורה שניהם היו בני יותר מחמש מאות שנה.

רבי שמעון בר יוחאי מפרש בדרך נוספת בזוה"ק בסוף פרשתנו (ח"ג קפ"ד א'), ודורש לשון 'אַל תִּירָא אֹתוֹ', ש'אותו' הוא מלשון 'אות', "...אוף הכא דין אותו, דא עוג דאתדבק באברהם, ומאנשי ביתיה הוה, וכד אתגזר אברהם, מה כתיב, וכל אנשי ביתו וגו', דא עוג דאתגזר עמיה, וקביל האי אֹת קדישא. כיון דחמא עוג דישראל מקרבין גביה, אמר הא ודאי אנא אקדימנא כזותא דקאים לון, ודא שוי לקבליה. ביה שעתא דחיל משה, היך יכיל לאעקרא רשימא דרשים אברהם... מיד אמר קודשא בריך הוא אל תירא אותו, לא תדחל לההוא את דיליה... כי בידך נתתי... דהא הוא פגים רשימא דיליה, ומאן דפגים להאי את, אתחזי לאתעקרא מעלמא... בגין כך אתעקר מעלמא ואפילו דאיהו תקיפא מבני גברייא...(תרגום: גם כאן תיבת 'אותו' הוא עוג שדבק באברהם, והיה מאנשי ביתו, וכאשר מל אברהם, מה כתוב, שמל את אנשי ביתו, וזה עוג שהיה מאנשי ביתו שנימול עמו, וקיבל את אותו אות קודש. כאשר ראה עוג שישראל קריבין אליו, אמר שהוא ודאי ינצח אותם, שזכותו גדולה שהוא זה שקדם ונימול אף לפני יצחק. באותה שעה חשש משה, היאך אני יכול לעקור את הרושם שרשם אברהם בעוג, מיד אמר הקב"ה, אל תירא אותו, אל תפחד מאותו אות שלו, כי בידך נתתי אותו, שהוא פגם את האות [בכל מיני עריות], ומי שפוגם את אותו אות, ראוי להעקר מהעולם, בגלל זה נעקר עוג מהעולם, אפילו שהיה גיבור מהגיבורים)".

בספר 'בנין אריאל' מביא ביאור נפלא ע"ד הדרש המיישב את קושיתינו, והוא שהקב"ה גזר על משה בשבועה שלא יכנס לארץ ישראל, כדכתיב (במדבר כ' י"ב), "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקָּהָל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם", ומשה הבין ששבועה זו של ה' היא אף על ארץ עוג, שהיתה מארץ הרפאים, וכפרש"י בריש פרשת ואתחנן עה"פ (דברים ג' כ"ג), "וְאֶתְחַנַּן אֶל ה' בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר", "בעת ההוא. לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג, דימיתי שמא הותר הנדר" (וע"ע בפירוש האלשי"ך שם), א"כ כאשר משה הלך למלחמה לארץ סיחון, לא חשש דבר, שהרי ה' אמר לו לצאת ולהלחם בהם, ומדוע שיהיה דבר במלחמה זו, אבל כאשר הלך להלחם בארץ עוג, שלכאורה היא כבר חלק מארץ ישראל, חשש משה שיפול במלחמה זו, שהרי ידע שארצות אלו יכבשו על ידי ישראל, שהרי ה' אמר להם להלחם, וכיון שאינו יכול להכנס לארץ זו, הרי בודאי שימות במלחמה, לכך חשש ממלחמה זו.

על כך אמר לו ה', אַל תִּירָא אֹתוֹ', אל תירא מה'אות' והשבועה שנשבעתי שלא תכנס לארץ ישראל, שמחמת כן תמות במלחמה זו, שאמנם שבועה זו במקומה עומדת, אלא שאינה כוללת חבל ארץ זו, שעד שלא נכנסו ישראל לארץ ישראל, אין למקום זה דין ארץ ישראל, ועל כן מותר לך להכנס לשם, ותלחם בעוג ותנצח אותו, וע"כ אמר הכתוב, 'כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן', והיינו, כפי שלא חששת מסיחון ומקומו, כך אין לך לחוש מעוג ומקומו, ותנצח במלחמות אלו.

© כל הזכויות שמורות ל"איחוד בחידוד" ולרבנים הכותבים – מודיעין עילית - ארץ ישראל

כתב חידה

בחזיוני היחיד הוזכרתי,
ובמנין המלאכים נמניתי.

בימי נשברו ואבדו אוניות,
לצדיק שלא קיבל את הנבואות.

כבנו של המורד נתכנתי,
ואף ככהן מחצרר נקראתי.

מי אני?

רמז: דמות הקשורה לפרשה

תזכורת: הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהזכרתה או ברמיזתה בפרשה או בפרש"י

מעשה רב

ראובן זכה שביתו שוכן בסמוך לבית הכנסת, ובביתו נשמע בכל עת הרנה והתפילה, ובני ביתו יכולים לענות 'אמן' ו'איש"ר' פעמים רבות בכל יום ויום, החל מהמנין הראשון לשחרית ועד המנין האחרון למעריב. ראובן שקבע לו מנין לתפילתו שלא במנין הראשון, פעמים רבות שומע את הש"ץ מהמנין המוקדם בעודו על משכבו, עוד לפני שנטל את ידיו שחרית, והסתפק מה עליו לעשות, האם לענות גם במצבו זה, שעדיין רו"ר שורה עליו, או 'שב ואל תעשה עדיף'.

כשפגש את שמעון שכנו, וראובן התעניין כיצד הוא נוהג, השיב השכן, שהוא עונה עם הציבור גם במצב זה, וטעמו עמו, שלמרות שאין לומר דברים שבקדושה כאשר רו"ר שורה על הידים, בכל זאת מצאנו בהלכה שלגבי אמירת 'מודה אני' הקילו, כך גם כל דבר שמקום וזמן אמירתו נופל עוד קודם נט"י, חוץ מדבר שיש בו הזכרת השם במפורש, אפשר לאומרו.

אני לא מבין, שאל ראובן, 'מודה אני' הרי אינו כ'דברים שבקדושה', שזו רק הודאה ואין בה 'שם ומלכות', ואילו 'אמן' הוא על ברכה שיש בה שם ומלכות, ובמיוחד 'איש"ר' שהוא שבח נורא ונשגב, ואיך ניתן לאומרו כשרו"ר על ידיו.

אכן באיש"ר אני מסכים עמך, השיב שמעון, אבל לגבי 'אמן', לדעתי יש להקל ולענות, היות וי"א שטעם תקנת נט"י שחרית הוא רק משום 'ידים עסקניות', ושמא נגע במקומות המכוסים, והרי הדין הוא שאדם השומע ברכה ואינו יודע אם ידיו נקיות, מחוייב לענות מן הדין, שסתם ידים נקיות הם, על כן בנידו"ד, אין הספק שמא חייב בנט"י פוטרו מן החיוב הודאי של עניית אמן. ואילו ראובן טען, שכיון שבכל זאת לכו"ע יש ליטול משום רו"ר (עי' שו"ע אור"ח ד' י"ג ובביה"ל שם), 'שב ואל תעשה עדיף'.

השאלה היא, הצדק עם מי ?

חילוקא דרבנן

כתב רש"י (במדבר כ"א ל"ד), "אַל תִּירָא אֹתוֹ. שהיה משה ירא להלחם, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, שנאמר (בראשית י"ד י"ג), וַיָּבֹא הַפָּלִיט, הוא עוג...", וכלומר, שהודיע את אברהם על שנשבה לוט, והוא היה לסיוע לאברהם להילחם במלכים, ומבואר שכוונתו בזה היתה לטובה.

עי' בפרש"י (שם), " וַיָּבֹא הַפָּלִיט... ומדרש ב"ר (מ"ב ח'), זה עוג שפלט מדור המבול, וזהו מיתר הרפאים שנאמר (שם ו' ד'), הַנְּפִלִים הָיוּ בָאָרֶץ וגו', ומתכוין שיהרג אברהם וישא את שרה", ומבואר שכוונתו בזה היתה לרעה, וא"כ למה היה מרע"ה ירא ממנו עד שהוצרך להבטחת ה' שאמר לו, 'אַל תִּירָא אֹתוֹ'.

וצריך ביאור !!!

מבין חידות

היכן מצינו שהתקרבות לרשעים עלולה רח"ל לגרום להסתלקות הצדיקים.

מעניינא דסדרא

איתא בנדה ס"ט ב'-ע' ב', "...שאלו אנשי אלכסנדריא את ר' יהושע בן חנינא, ...מתים לעתיד לבא, צריכין הזאה שלישי ושביעי, או אין צריכין".

היאך לכאורה ניתן להכריע ע"פ פרשתינו, שאינם צריכים הזאה.

לרפואתו השלימה של הגאון
רבי **חיים שאול** שליט"א בן **צביה**
בתוך שאר חולי ישראל

לרפואתו השלימה של מרן רבינו הגדול
רבי **יוסף שלום** שליט"א בן **חיה מושא**
בתוך שאר חולי ישראל

תשובות לשאלות שהתפרסמו בגליון זה בשבוע שעבר

תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה לשאלה, האם נכון לילך בש"ק בדרך ארוכה במקום בדרך קצרה כדי שלא לראות חילול שבת.

איסור הסתכלות על מעשים שיש בהם חילול ה' ח"ו

א] לכאורה לא מצינו בשום מקום איסור מפורש שלא להסתכל על חילול שבת, בכדי שיהא בזה טעם מספיק לדחות האיסור דריבוי הילוך בשבת[1], הנזכר בשבת קי"ג ב', ונפסק בשו"ע אור"ח סי' ש"א ס"ג, וע"ע ברמ"א סי' תרי"ג ס"ח ובמ"ב שם סקכ"ב, אלא שיש לעיין דאולי יש איסור להסתכל על מעשה שהוא חילול ה', גם אם אינו נהנה בראייתו, ויש לדקדק ממה שמצינו לגבי כמה דברים, שחמור דין הרואה ממי שלא ראה, שהרואה צריך להצטער ולעשות מעשה, וכגון הרואה ס"ת שנפל או נשרף רח"ל, שצריך להתענות ולקרוע, ומשום דיש בזה חילול ה' ח"ו.

ב] וכן מה שמצאנו דאסור להסתכל בדמות אדם רשע, שלא נאמר שם דאסור להסתכל במעשי רשע אשר עשה, וכנראה מזה דמה שנאסר להסתכל בדמות רשע, הוא משום רו"ר השורה על פני הרשע, והוא מזיק להמסתכל שעיניו כהות. וברישׁ נזיר (ב' א') וסוטה (ב' א') איתא, 'הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין'. וצ"ב, וכי משום שראה אותן יש לו להזיר עצמו, אלא שלימדונו חז"ל בזה על ההשפעה שיכולה להיות לו אם לא יעשה גדרים לעצמו, ולפי שראה שנעשה קלקול כזה, יש לו להרחיק עצמו יותר.

והכי תנן באבות (פ"א מ"ז), 'הרחק משכן רע' וכיו"ב הרבה, משום שדרך אדם לימשך אחר סביבתו, והוא ע"י השפעת הראיה והשמיעה וכיו"ב, אך מכל זה עדיין לא שמענו איסור ברור, וודאי לא דרך ארעי ואקראי, שנאמר שיצטרך להרבות עליו את הדרך כדי להימנע מראות חילול שבת[2], זולת אם הדבר מצערו, דממצות השבת למנוע עצמו מדבר שיכול לצערו, כמ"ש בס"ח סי' ק"י, הובא במ"ב סי' ש"ז סק"ג.

ג] ועי' באבות פ"ד משנה י"ח, "ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו", והיינו בשעת עבירה, ומפרשים הראשונים (עי' רש"י ורבינו יונה), דהוא משום שחבירו מתבייש בזה, משמע דעל עצם ראיית העבירה לא מיירי. ומעולם לא שמענו דיש דין עוצם עיניו מראות ברע, לענין ראיית חילול שבת, אע"פ שאסור להסתכל במחללי שבת מדין האיסור להסתכל בפני רשע.

מוהל שרוצה להימנע מללכת למול במקום שמחללים בו שבת ח"ו

ד] ואולם ראה זה חדש, מצאתי בשו"ת אג"מ יו"ד ח"א סי' קנ"ו, שנשאל ע"י מוהל, אם יכול להמנע מללכת למול במקום שמחללין שבת בפניו, ולא הועיל מה שמָחה בהם.

והשיבו האג"מ: "לענ"ד, אף שודאי יש איסור על האדם לילך למקום שעוברים על איסורי תורה, וראיה ממה שאיתא ביומא דף ע', שיש מצוה לראות בעשיית מצוה משום ברוב עם הדרת מלך... א"כ שמעינן ממילא דלראות בעבירה יש איסור, דהא ברוב עם הוא ח"ו בזיון למלך, מ"מ מסתבר שאין לבטל בשביל זה מצות מילה בזמנה שחיובה היא על כל ישראל, וכ"ש על המוהל כשליכא מוהל אחר, שעליו הוא החיוב ביחוד, וב"ד כופין אותו כדאי' ביו"ד סי' רס"א, ומחוייב לילך לשם למול, אף שיראה בעשייתם עבירה דחילול שבת, אבל תיכף אחר מעשה המילה אין להישאר שם".

ואמנם העירוני, דעד כאן לא כתב האג"מ, אלא במה שהוא בגדר רוב עם, וכמו שם שנשתתף עמהם, משא"כ בחילול שבת, שישנם הרבה יחידים שכאו"א מחלל שבת, ומה מצרפו איתם כשאינם בעצם בכינוס אחד, אלא כאו"א באקראי נוסע וחולף, אבל לכאו' נראה דאין חילוק, דכמו שזה נחשב לחילול שבת בפרהסיא, כמו"כ הוא חילול ה' דפרהסיא, ועשו"ת אג"מ יו"ד ח"א סי' ע', שמוכיח דגם חילול שבת בפני עשרה מומרים, נחשב לפרהסיא.

איסור לאדם להיות במצב שעלול לשכוח שהוא יום השבת

ה] וראה במ"ב סי' ש"ז סקט"ו, שמביא: "וכתב בספר החסידים (סי' רס"ד), אל ידור אדם בעיר שיום השוק הוא בשבת, כי א"א שלא יחטא, ואם השוק אינו בשכונתו שרי". והנה אע"פ ששם מדובר גם כשרק גויים מתעסקים בזה, מ"מ עצם זה שרואה את השוק, משכיח ממנו את יום השבת, והרי מטעם זה גזר נחמיה על איסור משא ומתן בשבת, שלא יהיה נראה לגמרי כחול.

וע"ע בשו"ע או"ח סי' ש"א סט"ז, שכתב הרמ"א בשם הכלבו: "ולא יצא אדם בשבת כמו שהוא יוצא בחול, בלתי דבר אחר שיזכור על ידו שהוא שבת, ולא יבוא לחללו", ובמ"ב שם סקס"ב מוסיף: "ובדרכי משה משמע דאפילו במקום שדרכם לילך יחף בחול, בשבת ילבש מנעלים, כדי שיזכור שהוא שבת".

ואמנם לעמוד בבית ולראות חילול שבת כאמור, אין לכאו' סרך דין איסור, זולת ענין ומעלה שלא לראות מעשה חטאים, אבל כשהולך ברחוב במקום שמחללין שבת, אם עלול עי"ז לשכוח שהוא שבת, לכאו' להמבואר יש סמך לחוש לזה, באופן שהוא טעם מספיק להקיף היקפא יתירא, ולא לילך בדרך הקצרה[3].

תשובה ל"חילוקא דרבנן"

בתשובה לשאלה, איך ליישב את דברי רש"י (במדבר ט"ז י"ב) "וישלח משה וגו'. מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום", ומשמע שמיד כשפורצת מחלוקת ח"ו, יש ענין לכל אחד שיכול, לנסות להשלים תיכף ומיד, עם הא דאיתא ביומא פ"ז א', דרב הלך בערב יוהכ"פ להתפייס עם הטבח שהקניטו לפני זמן[4], דמשמע דאי"צ מיד להתפייס, שהרי המתין עד לעיוהכ"פ.

נראה בעזה"י ליישב, דיש חילוק בין ב' הסוגיות, ונקדים לזה דקדוק אחד, דהנה לא נאמר כאן 'מכאן שצדיקים מוחלים על כבודם', אלא 'מכאן שאין מחזיקים במחלוקת', וכלומר, שכל מי שיכול למנוע החזקת המחלוקת והמשכתה, גם אם אינו אשם בה, מ"מ יש ענין לעשות כן. ואפשר שדוקא משום כך מותר לו למחול על כבודו[5], שלא מחל משום רבינו על כבודו בשביל הרשעים האלה[6], שעמם מצוה לחלוקֹ. אלא בשביל לא להחזיק במחלוקת הגדולה שנגררו עמה כל עדת ישראל[8].

ולפי"ז יתבאר החילוק, שבמחלוקתו של קרח, מהטעם האמור היה גם נחוץ למהר להשלים ולפייס, כדי לבטל המחלוקת, ולהציל את ישראל, משא"כ בעובדא דרב, לא משמע בגמ' שהיה מי שנמשך אחר אותו קצב, לחלוק עם רב, ולא היה בזה אלא חובת פיוס מצד הטבח, כדי להציל עצמו מעון החמור של פגיעתו ברב, ולרוב ענותנותו[9] הלך רב והמציא עצמו אליו דוקא בעיוהכ"פ, שהוא זמן שאפילו פשוטי עם מתעוררים להתפייס, ואינו מדין אין מחזיקין במחלוקת כלל, כי לא היה מחלוקת, כי אם שאותו קצב היה מחויב לפייס לרב על עוולה אחת שעשה כנגדו[10].

ובמיוחד, שבפרשתינו, במחלוקתו של קרח, נהיה מחלוקת גדולה בכל ענין כנגד משה ואהרן, וכאמור, שגם ערער את שלימות כלל ישראל[11].

ולפי"ז יתבאר גם מדוע בכל הפעמים הקודמות שדתן ואבירם ערערו על משה רבינו, משה רבינו לא ניסה לקרוא להם ולחזר אחריהם לדברי שלום, כי בכל אותם פעמים לא הצליחו כלל ליצור מחלוקת עם משה רבינו, רק הם נחלקו עמו, אך לא גררו אחריהם את עם ישראל[12].

תשובה ל"מבין חידות"

בתשובה לשאלה, מה הקשר בין 'מצות השמיטה' ל'מצות הלויים' בזמה"ז.

בפסוק ('י"א כ"ג) ועבד הלוי וגו', הקשה בפענח רזא: "הרי כבר נאמר (לעיל בפס' כ"א), ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה, חלף עבודתם אשר הם עובדים", וא"כ כבר כתוב שהלוי עובד עבודה, ולשם מה הוצרך הפסוק לכפול זאת, ומתרץ: "אלא לומר אף בשמיטין ויובלות שאין מעשרות נוהגים בהם", וכנראה הדיוק משום שכאן (בפסוק כ"ג) נאמר 'חוקת עולם לדורתיכם'.

מוסיף על כך רבי יצחק בר שמשון (חתן המהר"ל מפראג): "מכאן שגם בזמן שאין ביהמ"ק קיים ישרת הלוי לכהנים". נמצא שע"י זה שיש שנים שבהם משום מצות השמיטה ויובל אין מעשרות נוהג, ואעפ"י כן מחויב הלוי לעבוד, ממילא גם בזמה"ז שאין חיוב לתת ללוי מעשרות, שיש רק דין הַפְרשה וגם שאין ביהמ"ק קיים, מ"מ הלוי צריך לעבוד ולשרת במה שיכול הכהן.

תשובה ל"מענינא דסדרא"

בתשובה לשאלה, היכן מצינו מקור ע"פ פרשתינו, להא דאיתא בשבת (קנ"ג א'), "רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך".

הנה נאמר בפרשתינו (ט"ז כ"ט - ל'), "אם כְּמוֹת כל האדם יִמָּתוּן אלה ופְּקֻדַּת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני. ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וְיָרדו חיים שְׁאֹלָה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה'".

ואיתא בנדרים (ל"ט ב'), דריש לקיש דרש מהאי קרא, דמכאן יש ללמוד 'רמז לביקור חולים מן התורה'. ופריך שם בגמ', "מאי משמע", ומשני, "אמר רבא, אם כמות כל האדם יִמותון אלה, שהן חולים ומוטלים בעריסתן ובני אדם מבקרים אותן, מה הבריות אומרים, לא ה' שלחני לזה".

ובביאור הענין כתב ב'מלא העומר' בריש פרשתינו (ד"ה אמנם להבין), "...וחז"ל דרשו מכאן רמז לביקור חולים וכו', ויש לדייק מה רצה בזה וכו'. אך כבר אמרו חז"ל (ב"מ פ"ז א', סנהדרין ק"ז ב'), 'עד יעקב לא הוה חולשא', ועיקר התכלית (דחולשא), שאם האדם מת פתאום, ימות בלא תשובה, אבל מתוך שחולה ויחשוב כי הגיע עתו, מתעורר לשוב אל ה'. אמנם באנשים האלה אשר נאצו ה' והחטיאו הרבים, והחוטא ומחטיא הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה (סוטה מ"ז א', ועוד), א"כ אין צריך להם החולי, שאין התכלית מן החולי מבוקש מהם.

וזהו, 'אם כמות כל האדם יִמתון אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם', א"כ לא חטאו, ומאחר שלא חטאו במה שהקהילו על משה, (ו)ראוי שיחלו קודם המות לשוב מחטא, כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ואולם, 'אם בריאה יברא ה' וכו' ובלעה אותם וירדו חיים שאולה', היינו מבלי חולי, 'וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה'', ואין מספיקין בידם לעשות תשובה".

ותמצית הדברים, דב' אופני מיתה למדנו בפרשתינו, הא' אם כמות כל האדם כו', דהיינו מיתה כדרך כל הארץ, שנחלה האדם קודם מיתתו בה, ועיקר תכלית הענין, כדי שיתן החי אל לבו בעודו בין החיים, שישוב אל ה' בכל לבו[13]. אלא דזה שייך דוקא במי שאינו בגדר 'חוטא ומחטיא את הרבים', אלא הוא בחזקת צדיק, אך כיון דאין צדיק בארץ שלא יחטא, לכן זכות הוא לו שיחלה קודם מיתתו, כדי לעוררו על התשובה, שיהא סיפק בידו לתקן מעשיו.

---

1 באשל אברהם מהדו"ת סי' צ', מצדד שבשבת יש ענין לקצר בהילוך, ועדיף על 'שכר פסיעות', שאולי אין ענין של שכר פסיעות בשבת (כ"מ בכוונתו בהג' הגר"א אריק ז"ל על דבריו).
גם בהליכות אליהו (שבס"ס יד אליהו ח"ג, מהגר"א רגולר זצ"ל, אות כ'), נוקט שגם במקום שבחול מצוה להקיף, כדאיתא בקידושין ל"ג א', בשבת אינו מצוה, ע"ש. ותשו"ח להרב אי"ש כהן שליט"א שציין למ"מ הנ"ל.

2 שמענו מאחד מנכדי הגאון ר' מרדכי דוד לוין זצ"ל, בעל ה'דרכי דוד', שהגרמ"ד היה ר"מ בעץ חיים בירושלים, ונתבקש למסור שיעור גם בש"ק. והיות והגרמ"ד התגורר בבתי נייטרן, היה עליו לעבור בכביש ראשי כדי להגיע לעץ חיים, ובכביש זה נסעו בשבת קודש, ה"י. בשבת הראשונה שהלך לשם, הזדעזע עד מאוד מחילול השבת, בשבוע שאח"כ שוב נזקק לעבור שם, ושוב נחרד, אך הרגיש שכבר אין חרדתו כבשבת הקודמת, ועל כן, גמר בדעתו ששוב לא ילך להגיד שיעור בשבת, שחשש שיתרגל לתופעת חילולי השבת.

3 אחרי כתיבת הדברים, שו"ר שכבר דן בשאלתינו ממש, הג"ר שמחה בונם דוד סופר, בקונטרס 'אוצרות ירושלים' (חלק ק"נ, סי' ר"צ, ותשו"ח להרב יוסף קופמן שליט"א, שהעירנו לזה), והננו להעתיק חלק מדבריו:
"לכאורה פשוט שלא יקיף בארוכה, דהוא מדינא דגמרא וכדאיתא בשבת (קי"ג ב'), 'ליקף קמפיש בהילוכא', משא"כ להשמר מלראות חילול שבת, אינו אלא מילי דחסידותא.
אמנם אחרי עיון נראה לע"ד, דמוטב שיקיף דלמעט בתפלה עדיף, מלילך ברחובות ולראות איך דורסים ברגל גאוה את בבת עיננו הקדוש לנו.
...העולה מכל הנזכר, היות שבעונה"ר רחובות עיה"ק ירושלים ת"ו נעשתה הפקר לכל מחללי שבת ומועד, וכל המוכיח מביא לו קלון ובוז, בפרט הצועק אחרי הנוסעים בכלי רכב בזעקת שבת, אין בזה גדר של מצות הוכח תוכיח את עמיתך...
אתיא לן מכיון שאין מצוה לדרוף אחריהם, א"כ אדרבא יש מצוה למנוע מלילך ברחובותיהם, בפרט אם הוא אינו בגדר שיכול למחות ולזעוק 'שבת', עדיף טפי שיקיף ויפיש בהילוכא, משיקצר דרכו ויבלום פיו מלמחות על כבוד שמים.
חוץ ממצות תוכחה, הרי יש גם 'חילול השם' גדול ע"י חילול שבת ביד רמה, כמש"כ הרמב"ם יסה"ת (פ"ה ה"י), כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט נפש להכעיס, הר"ז מחלל את השם ועכ"ל, וכתב אבן עזרא בפ' שלח (הובא בשערי חיים לדודי הגה"ק בעל מחנה חיים ז"ל), עה"פ והנפש אשר תעשה ביד רמה, ביד רמה להראות הכל שאיננו ירא השם ע"כ. לכן אף אם נימא שמחללי שבת אלו אינו כוונתם להכעיס את הבורא, אבל עושים ביד רמה להראות שאין להם פחד אלקים ואדם ר"ל, ומתוך כך מתחלל שמו הגדול והנורא בריש גלי.
הנה כל ירא השם שעובר ברחוב וראה את חילול השם הגדול בעצם יום שבת קודש, עין רואה ולב כואב, בפרט אלו שזכרו את ירושלים לפני שנים, שלא נמצא בה פורץ גדר בחומת שבת קדשינו, איך לא יאחזמו פלצות ולא יצטער על חורבן דדת הנורא, שנותן בבת עיננו למרמס בעיר ה' לכל עובר, הגם שבעונה"ר דידוע לכל מכל המתרחש בעיר הקודש והמחוזות, אבל אינו דומה שמיעה לראיה, כי הראיה מעורר ההרגש והצער בעצם יום השבת.
אמנם מי שהוא גבר בגוברין, ומוחה את חילול השבת ויעל חילול הקודש, ומתקוטט עמהם עד נזיפה ועד הכאה, מכיון שעושה המוטל עליו, הופג הצער מלבו. לא כן מי שהוא בולם פיו מלמחות וכובש כעסו בקרבו, הרי צערו כפול ומכופל, שרואה את חילול הקודש, ורפה ידו מלעשות".

4 העירונו הרב יוסף קופמן שליט"א, לדברי החת"ס (חת"ס עה"ת במדבר, עמ' פ"ט), "שכתב: "ויקם משה וילך אל דתן ואבירם, כדאמרינן סוף יומא, גבי ההוא טבחא, אזל רב למיקטל בגרא".

5 דמרע"ה מלך היה, ואין כבודו מחול, כדאי' בקידושין ל"ב ב', ועוד שת"ח צריך שיהיה נוקם ונוטר כנחש, כדאיתא ביומא כ"ג א'.

6 ב'ברית אברהם' על הילקוט (לרבי אברהם גדליה זצ"ל) רמז תשב"א, כתב: "מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, שמחל על כבודו והוא עצמו הלך לבטל מחלוקת", וכעי"ז ראה ביד רמה בסנהדרין שם, שכתב: "ויקם משה וילך אל דתן, שלא רצה לנהוג שררה בעצמו, אלא הלך אצל מי שקטנים ממנו, מכאן שאין מחזיקין במחלוקת".

7 ועיין בחפץ חיים הלכות לשה"ר כלל ז' סעיף ח', לענין סיפור לשה"ר על בעלי מחלוקת, שכתב: "ולא יטהר להחליט הדבר בדעתו להטיל שם בעלי המחלוקת על צד אחד, רק שיתבונן היטב עפ"י התורה מי הם בעלי המחלוקת, ואם אינו יכול לברר בדעתו הדין עם מי, שב ואל תעשה עדיף".
ובבמ"ח אות כ"א מוסיף: "ומש"כ שב ואל תעשה, כי עפ"י הרוב אנו רואין, מי שמתערב את עצמו בענינים כאלו, ואינו מדקדק היטב להזהר בכל הפרטים, אפילו אם לא יחסר כי אם פרט אחד מכל מה שכתבנו, לבד מה שנשאר עליו עון לשה"ר, עוד הוא מעורר מדנים עי"ז יותר ויותר, ומגדיל התבערה של המחלוקת, ואם הוא אדם חשוב, בא עי"ז ג"כ לחילול השם".

8 וראיתי כעי"ז בהרחבה וביתר ביאור בשבילי חיים (להגר"מ קאופמן שליט"א) על ח"ח פתיחה לאורן, אות ל"ח, ע"ש, ומציין גם לדברי הח"ח בשמירת הלשון שער הזכירה פי"ז.

9 וכן היה מנהגו של רב אצל מי שהקניטו, כמ"ש במדרש 'עשרה מילי דחסידותא'.

10 וכ"מ ברש"י יומא פ"ז א', "ממציא נפשיה לפני מי שחטא לו, אולי יבקש ממנו מחילה, ויחמול לו", עי' ח"א מהרש"א שם.

11 ומה מאוד מתאים לצטט כאן את הדברים שכתב מרן בעל האגרות משה זצ"ל, לפני כשלושים שנה, ונדפסו שוב בסוף שו"ת מ"ד משה, ואלו דבריו:
"כמה גדול הכאב, כאשר שטן המחלוקת הרים ראש, והרחוב היהודי מוצף שנאה איש לרעהו, קטטות ומחלוקת בכל פנה ופנה, כתבי פלסתר ועלוני השמצות ממלאים את הבית היהודי והקורא בהם נשמתו מורעלת. הקטטות והמריבות מביאות תוצאות טרגיות וגורמות לבזיון התורה ולהשפלת כבוד היהדות הנאמנה.
אחים יקרים, הבה נציל את עצמנו מאש המחלוקת היוקדת, נזכור מה שאמרו חז"ל: קשה היא המחלוקת כדור המבול (מדרש רבה פכ"ו). עלינו לברוח בכל כוחותינו מן המחלוקת שתוצאותיה הן הרות סכנה לקיומנו הנצחי.
חז"ל אומרים, 'בא וראה כמה קשה המחלוקת, שהרי ב"ד של מטה אין עונשים אלא עד שיביא ב' שערות, וב"ד של מעלה עד כ' שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדיים'. מה יכול להיות יותר מסוכן אם הקרבנות של מחלוקת הם הילדים, יונקי שדיים?
נזכור, במחלוקת אין מנצח, כל אלה העוזרים במדת-מה לאש המחלוקת, סופם ח"ו להיכיות, ובעיקר נפגעות התורה והיהדות.
לכן אנו פונים, בימים אלו, בקריאה דחופה לתשובה אמיתית על מעשינו הרעים, תשובה שתביא לידי אחדות המאפשרת שנס שמימי יפיר מחשבות אויבינו, הבה נעקור מתוכנו את כל גרעיני שנאה וקנאה מלבנו, וע"י כך יתגלה מהותנו המקורי של עם סגולה".

12 בסנהדרין ק"י א', דרשוהו מהפסוק (להלן ט"ז כ"ה), "ויקם משה וילך אל דתן ואבירם". שו"ר בנחלת יעקב (מתלמיד הרמ"א והמהרל"ל) שתירץ: "וכבר כתבתי כמה פעמים בזה הספר בדרך הרב להקדים הדרוש", וב'באר משה' (להגרמ"ב דאנון זצ"ל, תלמיד מהר"ד פרדו זצ"ל) תירץ: "דאי מההוא קרא [ד'ויקם משה'] לחוד, יש לדחות ולומר דלא לפייסן הלך שם, אלא להזהיר את העדה לומר סורו נא וכו', אמנם הכא דכתיב וישלח לקרא כו', מוכח דהיינו לפייסן, שלא להחזיק במחלוקת". וע"ע באוה"ח שם.

13 ואמנם עי' ב"ר ס"ה ט', דמשמע דעיקר הטעם דביקש יעקב כן שיהא חולי קודם מיתה, היינו כדי שיוכל האדם לצוות את בניו קודם מיתתו, וכמו שעשה יעקב אבינו בעצמו. אך י"ל דאין זה סותר, וודאי אף ענין תשובה בכלל זה, ורק יעקב אבינו לפי דרגתו היה צריך לכך רק כדי לצוות את בניו, אבל ודאי כל אדם צריך לכך גם בשביל לשוב ממעשיו.

14 ואמנם באמת לענין אם זהו בכלל כוונת דברי רבי אליעזר, לכאורה דוחק לפרש דזהו טעמו בדוקא, שהרי בסתמא מיירי, ולאו דוקא במי שחשוד שהוא חוטא ומחטיא, ובפרט דלתלמידיו אמר כן. ועוד, דסתמא אין זה במוחלט דמי

אבל לא כן מי שהוא כ'חוטא ומחטיא', שאין מספיקין בידו לעשות תשובה, הרי מעולם אינו יודע יום מיתתו, שכן בפתע פתאום יבהילהו המות, כי אין לו זכות שיחלה ויהא סיפק בידו לעשות תשובה.

ולכן מטעם זה יש ללמוד, דכל אדם יזהר לשוב כל ימיו בתשובה, דיש לחוש שמא הוא נחשב כלפי שמיא ח"ו כחוטא ומחטיא את הרבים, שאין מספיקין בידו לעשות תשובה קודם מיתתו, וא"כ ימות בפתע פתאום בלא התראה מקודם ע"י חולי, לכן ישוב בכל יום ובזה יקיים בעצמו גם דברי רבי אליעזר 'שוב יום אחד לפני מיתתך'[14].

תשובה ל"כתב חידה"

מי אני: "עוזיה [בן אמציה, מלך יהודה]".

דמות הקשורה: רש"י במדבר י"ז ח', "כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ. כמו עליו, על אהרן דבר אל משה, שיהיה הוא ובניו כהנים, לפיכך לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן וגו', וכן כל לי ולו ולהם הסמוכים אצל דבור פתרונם כמו על. ומדרשו, על קרח. ומהו ביד משה ולא כתב אל משה, רמז לחולקים על הכהונה שלוקין בצרעת, כמו שלקה משה בידו שנאמר (שמות ד' ו'), וַיּוֹצֵאָהּ וְהִנֵּה יָדוֹ מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג, ועל כן לקה **עוזיה** בצרעת". וע"ע רש"י שם כ"ג, "וַיִּגְמֹל שֶׁקֶדִים. כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים... ולמה שקדים, הוא הפרי הממהר להפרח מכל הפירות, אף המעורר על הכהונה, פורענותו ממהרת לבא, כמו שמציגו **בעוזיה** (דה"ב כ"ו י"ט), וְהַצָּרַעַת זָרְחָה בְּמִצְחוֹ...".

בשלשה שמות נקראתי – שעוזיה נקרא בשלשה שמות, עוזיה [עוזיהו], זכריהו ועזריה [עזריהו].

שעוזיה נקרא בשמות נוספים, שנקרא בשם עזריה, כדכתיב (מ"ב י"ד כ"א), "וַיִּקְחוּ כָל עַם יְהוּדָה אֶת עֲזַרְיָה וְהוּא בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיַּמְלִכוּ אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו אֲמַצְיָהוּ", הרי שבנו של אמציה שמלך אחריו היה עזריה, ואילו בספר דה"י נאמר, שהיה זה עזיהו (דה"ב כ"ו א'), "וַיִּקְחוּ כָּל עַם יְהוּדָה אֶת עֻזִּיָּהוּ וְהוּא בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו אֲמַצְיָהוּ", ואין לומר שמדובר בשני בנים שונים, שהרי על שניהם נאמר שעם מיתת אמציה האב המליכו אותם, ואף הפסוקים אחריהם מוכיחים כן, שעל שניהם נאמרו אותם דברים, אלא ודאי ששניהם אחד הם, וכן פירש"י בדה"י (שם ה'), וכדלהלן.

ונקרא עוזיה גם בשם זכריהו, כדכתיב (בדה"י שם), "וַיְהִי לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים בִּימֵי זְכַרְיָהוּ הַמֵּבִין בְּרִאֹת הָאֱלֹהִים[15] וּבִימֵי דָרְשׁוֹ אֶת ה' הַצְלִיחוֹ הָאֱלֹהִים", וכתב רש"י שם, "בימי זכריהו. זה עזיהו, וג' שמות נקראו לו, עזיהו זכריהו עזיריהו, ודוגמא (מ"ב י"ב י"ט), יהואחז אחזיהו. המבין בראות [ה]אלהים. שהבין ביראת אלהים שטובה היא ונתירא מה'".

ולאיש האדמה נדמיתי – שעוזיה נדמה לנח, שנקרא איש האדמה.

שעוזיה נדמה לנח, כדאיתא בב"ר כ"ב ג' ול"ו ג' (לשון ל"ו ג'), "ויחל נח איש האדמה, נתחלל ונעשה חולין... איש האדמה, ג' הם שהיו להוטים אחר האדמה, ולא נמצא בהם תועלת, ואלו הן[16], קין נח ועוזיהו. קין היה עובד אדמה, נח איש האדמה, עוזיהו (דה"ב כ"ו י'), (ו)אכָּרִים וְכֹרְמִים בֶּהָרִים וּבַכַּרְמֶל כִּי אֹהֵב אֲדָמָה הָיָה...".

וע"ע בתנחומא נח י"ג, "ויחל נח איש האדמה. כיון שנזקק לאדמה נעשה חולין... שלשה נזקקו לאדמה ונעשו חולין, אלו הן קין נח ועוזיה, קין דכתיב (בראשית ד' ב'), וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה. מה כתיב [בו] (שם ב'ב), נָע וָנָד תִּהְיֶה בָאָרֶץ. נח דכתיב (שם ט' כ'), וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם, ונתבזה... בעוזיה כתיב (דה"ב כ"ו י'), כִּי אֹהֵב אֲדָמָה הָיָה, שהיה מלך והפקיר עצמו לאדמה ולא נזקק לתורה...[17]".

ונח היה איש האדמה, כמפורש בקרא (בראשית ט' כ'), "וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם"[18].

לאחר שבעון חמור שגגתי – שלאחר ועוזיה שגג בעון חמור של נסיון להקטיר על מזבח הקטורת, אירע לו כדלהלן.

שעוזיה חפץ להקטיר קטורת, וכמפורש בפסוק (דה"ב כ"ו ט"ז), "וּכְחֶזְקָתוֹ גָּבַהּ לִבּוֹ עַד לְהַשְׁחִית וַיִּמְעַל בַּה' אֱלֹהָיו וַיָּבֹא אֶל הֵיכַל ה' לְהַקְטִיר עַל מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת. ועיין בהערה[19] מדוע עוזיה אכן נכשל בזה.

וכעין זה כתב בילקוט (מ"ב רל"ד), "...והלא דברים ק"ו, ומה עוזיהו המלך שלא נתכוון לגדולה בשביל כבוד עצמו, אלא בשביל כבוד קונו, כך נענש, המתכוון ליטול לו גדולה ולא בשביל קונו, על אחת כמה וכמה".

בבית הקברות שנים ישבתי – שמאז שעוזיה שגג בעון החמור של נסיון להקטיר על מזבח הקטורת, הוא ישב שנים בבית הקברות.

שמאז שעוזיה שגג בעון החמור של נסיון להקטיר על מזבח הקטורת, הוא נענש שהצרעת זרחה במצחו, כמפורש בפסוק (דה"ב כ"ו י"ט), "וַיִּזְעַף עֻזִּיָּהוּ וּבְיָדוֹ מִקְטֶרֶת לְהַקְטִיר[20] וּבְזַעְפּוֹ עִם הַכֹּהֲנִים וְהַצָּרַעַת זָרְחָה בְמִצְחוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים בְּבֵית ה' מֵעַל לְמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת".

ומאותה שעה שזרחה הצרעת במצחו, והוא הוצא מבית המקדש (כדלהלן), הוא ישב בבית הקברות, כדכתיב (מ"ב כ"ו ז' ח'), "וַיִּנְגַּע ה' אֶת הַמֶּלֶךְ וַיְהִי מְצֹרָע עַד יוֹם מֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בְּבֵית הַחָפְשִׁית וְיוֹתָם בֶּן הַמֶּלֶךְ עַל הַבַּיִת שֹׁפֵט אֶת עַם הָאָרֶץ", וכעי"ז כתיב בדה"י (שם כ"א), "וַיְהִי עֻזִּיָּהוּ הַמֶּלֶךְ מְצֹרָע עַד יוֹם מוֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בֵּית הַחָפְשִׁות מְצֹרָע כִּי נִגְזַר מִבֵּית ה' וְיוֹתָם בְּנוֹ עַל בֵּית הַמֶּלֶךְ שׁוֹפֵט אֶת עַם הָאָרֶץ", וכתב רש"י (בדה"י, וכעי"ז במ"ב), "ובירושלמי[21] מפרש, עשה לו בית בבית הקברות, על שם (תהלים פ"ח ו'), בַּמֵּתִים חָפְשִׁי"[22].

וישיבתו זו של עוזיה בבית הקברות בצרעתו היתה שנים רבות, בסדע"ר י"ט איתא שהיה זה כ"ה שנה, "אלא כל כ"ה שנה שהיה עוזיהו מצורע, [ו]יוֹתָם בְּנוֹ עַל בֵּית הַמֶּלֶךְ שׁוֹפֵט אֶת עַם הָאָרֶץ". ואילו בשאילתות דר"א (פ' מצרע, שאילתא פ"ח ד"ה ברם צריך), איתא שהיה כ"ו שנה, "...הוה נתנגע עשרים ושש שנים...", וכן איתא בלקח טוב (ויקרא י"ד ח'), "...הוו ליה מנוגע כ"ו שנה...", ועיין בהערה[23] חשבון השנים.

אכן יש לציין, שעונשו זה של עוזיה, הוא אחד מהחמשה קללות שקלל דוד את יואב לאחר שהרג את אבנר, וכדכתיב (ש"ב ג' כ"ט), "יָחֵלוּ עַל רֹאשׁ יוֹאָב וְאֶל כָּל בֵּית אָבִיו וְאַל יִכָּרֵת מִבֵּית יוֹאָב זָב וּמְצֹרָע וּמַחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ וְנֹפֵל בַּחֶרֶב וְחֹסֵר לָחֶם", ואיתא בסנהדרין (מ"ח ב'), וירושלמי קידושין (פ"א ה"ז, דף י"ט ב'), שכאשר בא שלמה להרוג את יואב, שלח יואב לומר לו, שאם הוא יהרגנו, חמשת הקללות הללו יחזרו על דוד, ושלמה הסכים לקבל את הקללות בכדי להרוג את יואב, והמצורע מזרע שלמה, היה עוזיה, כדאיתא שם, נמצא שביסוד היה אחד מזרעו של דוד שהיה צריך ללקות בצרעת, ועוזיה זכה ללקות בזה, כשנכשל במעשיו.

בימי ברעש כולם נסו – שבימי עוזיה, כשהיה רעש, כולם נסו ברחו ונמלטו.

שבימי עוזיה היה רעש, כפי שנאמר בנבואת עמוס (א' א'), "דִּבְרֵי עָמוֹס אֲשֶׁר הָיָה בַּנֹּקְדִים מַתְקוּעַ אֲשֶׁר חָזָה עַל יִשְׂרָאֵל בִּימֵי עֻזִּיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וּבִימֵי יָרָבְעָם בֶּן יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שְׁנָתַיִם לִפְנֵי הָרַעַשׁ", ועל רעש זה התנבא ישעיהו (ו' א' - ד'), "בִּשְׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֻזִּיָּהוּ וָאֶרְאֶה אֶת ה' יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא וְשׁוּלָיו מְלֵאִים אֶת הַהֵיכָל... וַיָּנֻעוּ אַמּוֹת הַסִּפִּים מִקּוֹל הַקּוֹרֵא וְהַבַּיִת יִמָּלֵא עָשָׁן", ו'בִּשְׁנַת מוֹת', היינו כשנתנגע, כדאיתא בתנחומא (צו י"ג), "ארבעה הם חיים וקראם הכתוב מתים, ואלו הן, האביון והמצורע והעֵוֵר ומי שאין לו בנים. המצורע מנין, שנאמר בִּשְׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֻזִּיָּהוּ, ולמה כנהו הכתוב מת אלא שנצטרע, שנאמר בִּשְׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֻזִּיָּהוּ[24], כשנצטרע". וכן איתא בתרגום שם "בְּשַׁתָּא דְּאִתְנַגַּע בֵּהּ מַלְכָּא עֻזִּיָּה", וכפרש"י, "כשנצטרע", שהמצורע חשוב כמת (ע"ז ח' א'), וכן כתב האב"ע, "הקדמונים אמרו שמלת מות צרעת, כי בעת שנכנס אל ההיכל להקטיר היה הרעש, גם הוא נכון[25]".

וברעש זה שהיה בימי עוזיה כולם נסו ברחו ונמלטו, כמפורש בנבואת זכריה אודות אחרית הימים (י"ד ה'), "...וְנִסְתָּם גֵּיא הָרֵי כִּי יִגַּיעַ גֵּי הָרִים אֶל אֲצַל וְנִסְתֶּם כַּאֲשֶׁר נִסְתֶּם מִפְּנֵי הָרַעַשׁ בִּימֵי עֻזִּיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וּבָא ה' אֱלֹהַי כָּל קְדֹשִׁים עִמָּךְ". הרי שבימי עוזיה היה רעש וכולם נסו ברחו ונמלטו.

ורעש זה היה מיד לאחר שעוזיה רצה להקטיר קטורת על המזבח, וכשהוא נענש שהצרעת זרחה לו במצחו, כדאיתא בתנחומא (נח יג), "...באותה שעה נבקע ההיכל הילך והילך י"ב על י"ב מיל...", וכעי"ז איתא באבדר"נ (ט' ג').

ובתוספת דברים איתא בתנחומא (צו י"ג), שדרשו את הפסוק 'וַיָּנֻעוּ אַמּוֹת הַסִּפִּים מִקּוֹל הַקּוֹרֵא וְהַבַּיִת יִמָּלֵא עָשָׁן', "וַיָּנֻעוּ אַמּוֹת הַסִּפִּים. הם המזזוזות ההיכל. מִקּוֹל הַקּוֹרֵא. מקול המלאכים הקוראים. הוא היה יום הרעש שנאמר בו (זכריה ט' ה') וְנִסְתֶּם מִפְּנֵי הָרַעַשׁ בִּימֵי עֻזִּיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וגו', כי ביום שעמד עוזיה להקטיר בהיכל, רעשו שמים וארץ, ובאו השרפים לשרפו בשריפה, כמו שנאמר (במדבר ט"ז ל"ה), וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת ה' וַתֹּאכַל אֵת הַחֲמִשִּׁים וּמְאַתַּיִם אִישׁ מַקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת, על שהקריבו קטורת זרה, וזהו שקראם שרפים, שבאו לשורפו. ובאו שמים כמו כן לשורפו, והארץ לבולעו, כסבורים דינו להבלע כקרח שעברער על הכהונה. יצאתה בת קול ואמר (שם י"ז ה'), זִכְרוֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִהְיֶה כְקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ שערער על הכהונה. לא יהיה כקרח בבליעה וכעדתו בשרפה, אלא כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ, ביד משה בסנה, שנאמר (שמות ד' ו'), הָבֵא נָא יָדְךָ בְּחֵיקֶךָ וַיּוֹצִאֵהָ וְהִנֵּה יָדוֹ מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג. כלומר, שיצטרע המעורר, אף הצרעת זרחה במצחו והיה נחשב כמת", ועיין ברש"י בישעיה ו' ד' שביאר ע"פ התנחומא בקצרה.

וברעש זה כולם נסו ברחו ונמלטו, כנאמר בנבואת זכריה דלעיל, 'כַּאֲשֶׁר נִסְתֶּם מִפְּנֵי הָרַעַשׁ בִּימֵי עֻזִּיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה'.

ואותי הבהילו אותם שהפיסו – שלאחר ועוזיה חפץ להקטיר קטורת, והצרעת זרחה על מצחו (כדלעיל), הבהילוהו הכהנים להוציאו מהקודש, שהכהנים הם אלו המפייסים.

שהכהנים הבהילו את עוזיה לצאת מהקודש, כמפורש בפסוק (דה"ב כ"ו ב'), "וַיִּפְּנוּ אֵלָיו עֲזַרְיָהוּ כֹהֵן הָרֹאשׁ וְכָל הַכֹּהֲנִים וְהִנֵּה הוּא מְצֹרָע בְּמִצְחוֹ וַיַּבְהִילוּהוּ מִשָּׁם...", והיינו, שמלבד מה שאסור לו להכנס להיכל, מחמת איסור 'זרות', עוד היה צריך להוציאו מחמת שזרחה בו הצרעת, ומצורע הוא טמא[26], וכן גם הוא הזדרז לצאת כשראה שה' העניש, כפי שביארו הראשונים.

ואיתא בתנחומא (נח י"ג), "...מי גרם לו זו, שבטל מן התורה והפקיר עצמו לאדמה".

והכהנים הם אלה שמפייסים, כדשנינן במקומות רבים, וכגון (יומא ב' ב'), "ארבע פייסות היו שם וזה הפייס הראשון".

אכן יש לעיין מתי התחיל תקנת הפייסות, האם כבר בימי בית ראשון שעמד ברוב פארו ותפארתו, וא"כ נמצא שכבר בימי עוזיה הכהנים הפייסו, או שתקנו את הפייסות רק בבית שני, ונמצא שבימי עוזיה עדיין הכהנים לא היו מפיסים, ויה"ר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ויחזרו כהנים לעבודתם ולווים לשירם ולזמרם, ומלאה הארץ דעה את ה', כמים לים מכסים.

שמת בלא חולי הוא מפני שיש לחושדו שהיה חוטא ומחטיא את הרבים, והרי כמה צדיקים מתו בלא חולי מקודם, וכן אותם שמתו בעטיו של נחש.

אך אפשר כ"מ כיון שתלה ר"א דבריו בטעם שאין אדם יודע עתו, וכמובאר בשבת שם, "שאלו תלמידיו את רבי אליעזר, וכי אדם יודע איזהו יום ימות. אמר להן, וכל שכן, ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצא כל ימיו בתשובה", ולכאורה צ"ב, דאמנם אין אדם יודע ממש עת מיתתו, אבל עכ"פ כיון שביקש יעקב אבינו שלא ימות האדם ללא חולי קודם וכנ"ל, א"כ כל אימת שיבוא עליו חולי, אז ישתדל יותר בתשובה.

וע"כ יתכן דכיון דרבי אליעזר קאי בכל אדם, והרי רוב בני אדם חולים הם קודם מיתתם, הלכך שפיר יש לפרש דמכלל דבריו גם ענין זה, שישוב כל אדם תמיד בתשובה, מחשש שמא יש בידו עון שמחמתו אין מספיקין בידו לעשות תשובה. [וזה מלבד הענין שיהיו 'כל ימיו בתשובה']".

15 וענין מי הוא אותו זכריהו, יעויין למעלה שהבאנו, שדעת רש"י שהיינו עוזיהו אלא שנקרא גם בשם זה, ואילו ישנם מרבותינו הראשונים שלמדו אחרת, וכדלהלן.

הרד"ק כתב, "בימי זכריהו המבין בראות האלקים. פירוש, שהיה נביא, וברלב"ג כתב, "...רצה לומר שכבר היה עסקו לדרוש אלהים בימי זכריהו שהֵישִׁיר אל זה, כי היה חכם ומבין ביראת אלהים, ובימי דרשו אתה האלהים הצליחו השם יתברך". והיינו שלמדו שזכריהו הוא הנביא זכריהו שהתנבא בימיו, וכתוצאה מנבואותיו של זכריהו שיישר את דרכי עזיהו לדרוש אלקים, כל אותה עת שדרשו אלקים, הצליחו עזיהו במלחמותיו.

וע"ע במצודו"ד, שכתב, "ויהי לדרוש אלהים. היה דרכו לדרוש אלהים. המבין בראות אלהים. היה בעל בינה להבין נפלאות במראות הנבואה הבאה מאלהים".

16 ויעויין ברש"י אודות עוזיה בדה"י (שם י'), שכותב, "כי אוהב אדמה היה. מפורש בב"ר, ב' להוטים אחרי אדמה היו ולא נמצא בם תועלת, הוא וקין", וצריך ביאור מדוע הביא רש"י את דברי המדרש למחצה, שרק שנים היו להוטים אחר האדמה, ולא שלשה כבמדרש לפנינו.

והיודע ביאור דברי רש"י הללו, נודה לו אם יודיענו, להגדיל תורה ולהאדירה.

17 וכתב בעץ יוסף שם, "לכן היה סופו שנצטרע (כדלהלן), ונסגר בבית החפשיות, ולא נהנה מהאדמה הנכספת לו".

18 יעויין בב"ר ל"ו ג', שאמרו על נח, "איש האדמה. שעשה פנים לאדמה, ושבשבילו נתלחלחה [נתנחמה - גי' הרד"ל] האדמה, ושמילא כל פני האדמה. איש האדמה. בורגר לשם בורגרות [בורגריותיה - גי' היפ"ת, ופירושו, שלכן נקרא איש האדמה, משום שתיקן את האדמה ושוה את פניה כדלעיל]".

וע"ע זוה"ח (בראשית ל"ג ע"א), "ר"נ אמר [שהארץ עמדה בקללתה] עד שבא (והיינו שנולד) נח... ולפיכך נקראה על שמו, דכתיב איש האדמה, על שיצאה מקללתה בשבילו".

וע"ע שם (נח ל"ח ע"א), "אמר לו הקב"ה [לנח], הרי לך מה ששאלת, לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם. אז נתיישב בלבו. ולפיכך נקרא איש האדמה, שנתן נפשו ולבו עליה להוציאה מן הקללה. ואית דאמרי שנתעסק בעסקי האדמה".

עוד איתא שם (נח ל"ז ב'), "ויחל נח איש האדמה. א"ר יוסי, למה נקרא איש האדמה, שנתיישבה ממנו האדמה, (כל ימי) [כלומר] אדון האדמה. רבנן אמרי, איש האדמה, לפי שבשבילו עמדה האדמה בכחה וטבעה, שנאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון דידינו מן האדמה אשר אררה ה'. תדע לך, כיון שחטא אדם, נתאררה האדמה, שנאמר ארורה האדמה בעבורך. ועמדה בקלוותיה".

19 יעויין ברלב"ג בדה"י (ט"ז), שכתב, "וכחזקתו גבה לבו עד להשחית. רצה לומר, כאשר התחזק מאוד במלכותו בזה האופן שזכר, גבה מאוד לבו, עד שהשיאהו לבו להשחית חק התורה, ורצה לקחת לו כתר כהונה, ולזה יצא עליו קצף מלפני ה', מיד וַיִּזְעַף עֻזִּיָּהוּ וּבְיָדוֹ מִקְטֶרֶת לְהַקְטִיר...".

ועבירה זו, למרות פשטות הפסוק שהחזיד בה, דכתיב 'וּכְחֶזְקָתוֹ גָּבַהּ לִבּוֹ עַד לְהַשְׁחִית וַיִּמְעַל בַּה' אֱלֹהָיו', וכדברי הרלב"ג שם, "וכחזקתו גבה לבו עד להשחית. רצה לומר, כאשר התחזק מאד במלכותו בה האופן שזכר, גבה מאוד לבו עד שהשיאהו לבו להשחית חק התורה, ורצה לקחת לו כתר כהונה", בכל זאת נחשבת עבורו רק כשוגג, וכפרש"י שם, "וימעל בה', אלהיו. כאן נופל לומר מעילה, כי בשגגה עשה, דוגמא (ויקרא ה' ט"ו), נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה". ועיין בהערה[19] מדוע עוזיה אכן נכשל בזה.

וכעין זה כתב בילקוט (מ"ב רל"ד), "...והלא דברים ק"ו, ומה עוזיהו המלך שלא נתכוון לגדולה בשביל כבוד עצמו, אלא בשביל כבוד קונו, כך נענש, המתכוון ליטול לו גדולה ולא בשביל קונו, על אחת כמה וכמה".

בבית הקברות שנים ישבתי – שמאז שעוזיה שגג בעון החמור של נסיון להקטיר על מזבח הקטורת, הוא ישב שנים בבית הקברות.

שמאז שעוזיה שגג בעון החמור של נסיון להקטיר על מזבח הקטורת, הוא נענש שהצרעת זרחה במצחו, כמפורש בפסוק (דה"ב כ"ו י"ט), "וַיִּזְעַף עֻזִּיָּהוּ וּבְיָדוֹ מִקְטֶרֶת לְהַקְטִיר[20] וּבְזַעְפּוֹ עִם הַכֹּהֲנִים וְהַצָּרַעַת זָרְחָה בְמִצְחוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים בְּבֵית ה' מֵעַל לְמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת".

ומאותה שעה שזרחה הצרעת במצחו, והוא הוצא מבית המקדש (כדלהלן), הוא ישב בבית הקברות, כדכתיב (מ"ב כ"ו ז' ח'), "וַיִּנְגַּע ה' אֶת הַמֶּלֶךְ וַיְהִי מְצֹרָע עַד יוֹם מֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בְּבֵית הַחָפְשִׁית וְיוֹתָם בֶּן הַמֶּלֶךְ עַל הַבַּיִת שֹׁפֵט אֶת עַם הָאָרֶץ", וכעי"ז כתיב בדה"י (שם כ"א), "וַיְהִי עֻזִּיָּהוּ הַמֶּלֶךְ מְצֹרָע עַד יוֹם מוֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בֵּית הַחָפְשׁוֹת מְצֹרָע כִּי נִגְזַר מִבֵּית ה' וְיוֹתָם בְּנוֹ עַל בֵּית הַמֶּלֶךְ שׁוֹפֵט אֶת עַם הָאָרֶץ", וכתב רש"י (בדה"י, וכעי"ז במ"ב), "ובירושלמי[21] מפרש, עשה לו בית בבית הקברות, על שם (תהלים פ"ח ו'), בַּמֵּתִים חָפְשִׁי"[22].

וישיבתו זו של עוזיה בבית הקברות בצרעתו היתה שנים רבות, בסדע"ר י"ט איתא שהיה זה כ"ה שנה, "אלא כל כ"ה שנה שהיה עוזיהו מצורע, [ו]יוֹתָם בְּנוֹ עַל בֵּית הַמֶּלֶךְ שׁוֹפֵט אֶת עַם הָאָרֶץ". ואילו בשאילתות דר"א (פ' מצרע, שאילתא פ"ח ד"ה ברם צריך), איתא שהיה כ"ו שנה, "...הוה נתנגע עשרים ושש שנים...", וכן איתא בלקח טוב (ויקרא י"ד ח'), "...הוו ליה מנוגע כ"ו שנה...", ועיין בהערה[23] חשבון השנים.

אכן יש לציין, שעונשו זה של עוזיה, הוא אחד מהחמשה קללות שקלל דוד את יואב לאחר שהרג את אבנר, וכדכתיב (ש"ב ג' כ"ט), "יָחֵלוּ עַל רֹאשׁ יוֹאָב וְאֶל כָּל בֵּית אָבִיו וְאַל יִכָּרֵת מִבֵּית יוֹאָב זָב וּמְצֹרָע וּמַחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ וְנֹפֵל בַּחֶרֶב וְחֹסֵר לָחֶם", ואיתא בסנהדרין (מ"ח ב'), וירושלמי קידושין (פ"א ה"ז, דף י"ט ב'), שכאשר בא שלמה להרוג את יואב, שלח יואב לומר לו, שאם הוא יהרגנו, חמשת הקללות הללו יחזרו על דוד, ושלמה הסכים לקבל את הקללות בכדי להרוג את יואב, והמצורע מזרע שלמה, היה עוזיה, כדאיתא שם, נמצא שביסוד היה אחד מזרעו של דוד שהיה צריך ללקות בצרעת, ועוזיה זכה ללקות בזה, כשנכשל במעשיו.

---

23 הנה יסוד החשבון הוא ע"פ דברי הגמ' במ"ק (ז' ב'), "ואמר רבי חייא, דנתי לפני רבי, לימדתנו רבינו, יותם לא היה לו לעוזיהו אלא בימי חלוטו. אמר לו, אף אני כך אמרתי"...", וע"ע בשאילתות דר"א (פ' מצרע, שאילתא פ"ח), שהביא את דברי הגמ' ובתוספת, "אמר ר' חייא, אמרתי לפני רבי, למדתנו רבינו, יותם בן עזיה בימי חלוטו היה יעבורו. אמר לו, אף אני כך אמרתי, מאי טעמא, עוזיה כמה מלך, חמשים ושתים, ונתנגע בעשרים ושבע לירבעם, וירבעם ועוזיה מלכו כאחד, הוה נתנגע עשרים ושש שנים, ויותם כי שכיב עוזיה ומלך איהו, בר כמה שנין הוה, בר עשרין וחמש הוה, עיבורו אימת, בעשרים ושבע, אישתכח דעיבורו בימי חלוטו. ור' יוסי בר' יהודה אמר לך, לא מתחלת שנה דעיבורו איתנגע, אישתכח דעיבורו מקמי הכי הוה".

והאריכו התוס' שם בד"ה יותם, והמאירי בבית הבחירה ועוד, בחשבון השנים, עי"ש, וע"ע ברש"י ישעיה נ' ח', ובלקח טוב ויקרא י"ד ח' ובסדר עולם רבה השלם, בסדר זמנים, פ' י"ט אות ט'.

24 עי' בעץ יוסף שלמד וביאר כגירסתינו, שהמדרש מביא פעמים את דברי הפסוק, ואילו בפירוש 'נחלת בנימין' גרס, "...ולמה כנהו הכתוב מת, אלא שהמצורע חשוב כמת".

25 ויעויי"ש בדבריו שמביא ביאור נוסף, שיתכן להיות כמשמעו, שבשנה שמת עוזיהו התנבא ישעיה נבואתו זו, ואין להקשות שכתוב בתחילת הספר שישעיה התנבא בימי עוזיה, שיתכן והתנבא רק תקופה קצרה של כמה חודשים. וע"ע ברד"ק שגם הוסיף לבאר כן.

26 והנה מצורע שעדיין לא טמאו הכהן, אינו טמא, וכדשנינן בנגעים (ג' א'), "הכל כשרים לראות את הנגעים, אלא שהטומאה והטהרה בידי כהן. אומרים לו, אמור טמא, והוא אומר טמא, אמור טהור, והוא אומר טהור", עוד שנינו שם ("ב ח'), "כיצד ראיית הבית, ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית, אפילו תלמיד חכם יודע שהוא נגע ודאי, לא יגזור ויאמר נגע נראה לי בבית, אלא כנגע נראה לי בבית..."., ולפי"ז מה הוצרך למהר להוציא את עוזיה מפני צרעתו, כאשר עדיין לא היה כהן שטימאהו, וא"כ אין בו כלל טומאת צרעת.

כאשר נתבונן בדברי רבותינו הראשונים בביאור הפסוק, נראה שאכן דקדקו לומר שעזיהו מיהר לצאת מפני שה' נגפו והנעישו, ולא כתבו ענין זה של טומאת צרעת, כי לכאורה לא היה בו כלל טומאה זו.

אכן המלב"ם שם כתב, "ויבהילוהו. כי מצורע מטמא בביאה, רק שעֲדַן לא החליטו על הנגע שם טומאה, אבל היו מחויבים שלא לעבד, לכן הבהילוהו שימהר לצאת, וגם הוא נדחף, שהרגיש שה' נגעו בהשגחה".

סיפור ושאלה בצידו

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם רש"י.

הדברים היותר נחרטים עלי לוח הלב, הם אלו שנאמרו תוך כדי סיפור דברים, שיתוף רשמים, שיחה על הרגשות לבב. שיחות מוסר וחברים כדורבנות, המה טובים לשעצמם ובמקומם, אבל לא תמיד צ"ל בהם להשפיע ולנתב את האדם לדרכו הנכונה בדרך המלך הסלולה בנתיבות התורה וקיום מצוותיה.

אותו אב מאושר חבר במועאבי שבת לביתו מבית החולים, לאחר שזיכהו ה' בתינוק בריא ושלם, ובני ביתו שומעים ממנו רואים עליו שעברה עליו שבת קפאה, הוא מספר להם שהמראות הקשים של חילול השבת שהיו מול עיניו בבית החולים, שנעשו על ידי יהודים טועים ומסכנים שלא לצורך חולה ופיקוח נפש, הם אלו שהעכירו את רוחו, ביטלו ממנו את כל המשוש והחדוה בלידת התינוק. הרגשתו זו תחלחל לתוכיני ליבם לחיזוק שמירת השבת וקדושתה, כשהם רואים וחשים עד כמה חמור חילול שבת בעיני אביהם עד עמקי לבבו.

אך אם חלילה האב והאם מדברים כדורבנות כנגד מחללי השבת ר"ל, ויחד עם זאת הולכים לטיל עם הילדים למקום מחלל שבת, במקום להתאמץ ללכת למקום רחוק יותר, או יקר יותר. הילדים קולטים ומבינים היטב, ששמירת השבת היא חשובה רק לעוד היא אינה כרוכה בויתור כל שהוא, בהוצאה נוספת, ויסוד מעוות זה מחלחל אל תוכני ליבם, ומי יודע מה יצמח מגרעין פורענות זו שנטעו הורים בילדיהם.

ילדיו הרבים של ר' יצחק פעלגענענפרענג* זכו לגדול בבית גדול לה' ותורתו, בו הורים שימשו כדוגמא וכמשל לדבים מסובביהם ורובייהם, היאך צריכים להראות ולגדל את הילדים. ר' יצחק אבי המשפחה, היה מחובשי בית המדרש ברוב שעות היממה, כאשר התורה היתה חשובה וקרה בעיניו ותור מאפלי זהב וכסף, ובכל שע וזמן פניו היה ניתן לראותו שקוע בספר והוגה בתורת ה', ולימוד זה היה נותן לו את השמחה החדודה, עד שניתן היה להצביע עליו כאחד שמתקיים בו בכל עת דברי דוד המלך (תהלים י"ט ט), "פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב", ולא היה חסר לו מעולם דבר, מלבד זמן נוסף להגות בתורה ובעמלה.

רעייתו, שידעה להעריך את התורה, השתדלה מצידה לעזור ולסייע בלימודו ככל שיכלה, במיוחד שמרה מכל משמר שלא להפריעו מתלמודו בשביל ענייני העולם, גם כאשר אחד מהילדים חלה והוצרך ליקן עמו לרופא, היא הקיה עמו. העיקר בעיניה היה, שבעלה הגדול יוכל להמשיך לשקוד על התורה והעבודה. בכל עת כשהיתה רואה עד כמה הוא מנצל כל עת וזמן לעמל התורה, היא היתה מתחזקת עוד יותר בכל עוז לסייע לו ללמוד ללא כל הפרעה. כאשר דבר פשוט הוא, שהשתדלה לשמור את מעותיה לצרכי הבית, לא לבזבזם על 'מותרות' ודברים שאינם נצרכים, כך שיוכל להמשיך ללמוד ללא כל הפריעה.

בכל עת מצוא היתה הרעיה נזכרת ב'הדרכה' שקיבלה קודם נישואיה, שאחת הרבניות החשובות שהכירו את החתן ומעלותיו, ואף הכירה את אמה ושפחתה, שחתן עמה מעט על החיים וחשיבותם, באומרה, שישנם נשים ובמיוחד בעיירות שעיל אף שהם חפצות בכל ליבם שבעליהם יעסקו בתורה ועמלה וגדלו תלמידי חכמים מופלגים, בכל זאת הם אלו המפריעות לבעליהן מלימודם ומנתקות אותם מעץ החיים, בבקשותיהם הרבות שיקנו וירכשו להם דברים אלו אחרים, מותרות ומותגים שונים, באומרם שאין דין שהבית יראה מסכן ומיושן, ואף מבקשות שבכל יום ישוחח עם שעות רבות וובלה את זמנו, ואף יסיילו עמם בכל עת ויעזרום בתמידות בענייני הבית וגידול הילדים, ולא פלא שאחר כך בעליהן אינם גודלים ולתמידי חכמים מופלגים.

לא ניתן לתפוס את החבל בשני קצותיו, כך שגור היה בפה אותה הרבנית, מי שרוצה לזכות בבעל תלמיד חכם, מי שרוצה לקבל את המעלה החשובה של 'אשת חבר כחבר', אינה יכולה גם לבקש בכל עת שיעזור וייסיע וימלא מע כל רצונותיה. מי שרוצה לזכות לחופה של 'כתר תורה' בעולם הבא, צריכה לוותר על כל מיני פינוקים קטנים בעולם הזה, וכבר בעולם הזה חייה יהיו מלאים באושר ושמחה של תורה ועמלה.

דבריה הללו של הרבנית חדרו לעמקותיה, ובכל עת של קושי ונסיון הניתה קוראת את דבריה שהעלתה על הכתב באותם ימים שלפני נישואיהן, ולאחרי קריאת הדברים היתה נאזרת בכח גדול וביד חזקה, להמשיך לעשות את תפקידה בנאמנות, ולסייע בידי בעלה הגדול לעמוד בתורה הקדושה בכל עת וזמן.

ילדי המשפחה שראו את החשיבות הגדולה שאביהם מחשיב כל רגע ורגע, לא שייך במציאות שיגדלו כבטלנים וכיושבי קרנות מבלי עולם. הם אלו שידעים כמה שוה כל דקה, כמה משניות ניתן ללמוד עד שמגיע האוטובוס, שמצו לידתם הם יודעים שהשנה מסודרת לפי הסדרים שלומדים בה, הדפים שמספיקים ללמוד, והמשניות שזוכים לשנן, מהלך זה של החיים חודר אל עמקי לבבם, ונותן להם מושגים של גדלות ועמל בתורה הקדושה.

ראיה יומיומית של אב שקוד על תלמודו כשהולכים לישון, ופעמים רבות אף כשקמים בבוקר מוצאים אותו באותה תנוחה, על אותו ספר, כשמצחו חרוש קמטים מגיעיע התורה, ומתוך שאינו יודע כלל שעבר הלילה, כששומע את ילדיו שהתעוררו, דוחק בהם שיחזרו למיטותיהם כי השעה כבר מאוחרת, והם מגלים לו את המציאות שהלילה חלף ועבר לו, והבוקר האיר, והוא צריך למהר לתפילתו, כאשר הוא מחפש אחר מי שיציאיו ב'ברכת התורה'. מראה הוד זה נשאר בלבבות כל החיים, ונותן חשק ורצון ללכת בדרך זו כל הימים.

המראות הללו שנחרטו עמוק בליבות הילדים, יחד עם התפילות שר' יצחק ורעייתו שפכו דמים לפני ה' על ילדיהם, הם אלו שהביאום לו'הזדרעים בדמעה ברנה יקצרו, הילדים הלכו בדרך ה', והרוו את הוריהם בריבוי נחת יהודי אמיתי.

סעודות השבת בבית ר' יצחק, היו לשם ותהילה. למרות גדלותו העצומה בתורה ועמלה, בכל זאת היה יודע 'להוריד את עצמו' לספר לילדיו מדרשי חז"ל וסיפורים מיוחדים המחזקים את האמונה בה' ובשכר ועונש. הוא החדיר לעצמות ילדיו את המציאות שה' רואה בכל עת את מעשי כל אחד ואחד, וישיב לו כגמולו הטוב על מעשה טוב שעושה, על כל פעם שמותר, וחלילה אף יעניש על כל מה שאדם חוטא ולא שב בתשובה שלימה.

אחד מהענינים עליהם דיבר ר' יצחק רבות, היה על דברי חז"ל שכל מזונותיו של אדם קצובים לו, וה' מפרנס כל בריה ובריה, מביני כנים ועד קרני ראמים, והיה מרבה לספר אודות אלו שחיפשו אחר מקום עבודה בם כשהוא לא היה 'חלק' מבחינה הלכתית, או שעסקו ברמאות למחצה לשליש ולרביע, ולבסוף הפסידו רבות, ואילו אלו שהלכו בדרך ה', וחיפשו רק אחר ממון כשר, זכו לברכה מרובה, והניחו יתרם לעוליהם.

בכדי לחזק את הענין בלבבות, הנה היה ר' יצחק לספר לבני ביתו, על העבודה המסניכה והמצלחת שהציעו לאמם מיד אחרי נישואיהם, ותנאי העבודה שהיו נראים מפתים מאוד, אלא שהיתה שם בעיה מסוימת שלא הכל היה 'גלאט', ומאם התאזרה בגבורה עצומה ויותרה על עבודה זו, למרות שבמקום זה כיום היא עובדת במקום אחר, בו עבודתה קשה עשרת מונים, ואילו השכר הוא פחות מחצי ממה שהוצע לה בעבודה האחרת. היא לא פוסקת בכל עת להודות לה' שנתן לה את הכח לעמוד בנסיון הלזה. ודברים אלו ששמעו בני המשפחה פעמים רבות, נכנסו ביליבותיהם ונתנו להם את ההסתכלות הנכונה על החיים ודרך ההשתדלות לפרנסה.

יותר ממה שהסיפור הלזה ודומיו השפיעו על הילדים, לבבם הושפע ממה שהם ראו בעיניהם, שם כאשר שמעו על מקום לא ניתן לרכוש מוצר זה או אחר שקוקים לה, אלא שאותו מקום היה באיזור שבו מצויים פריצים ופריצות המהלכים בפריצות, למרות שבכל דבר בבית חסכון, במקרה כגון זה, ההורים שמחו להוסיף ולשלם מכספם הדל, ולא לפגום חלילה בהוריות שלהם ושל ילדיהם. גם בימי בין הזמנים, כאשר יצאו אם הילדים לטיול, היו ההורים מעדיפים לבלות הרבה יותר בבית לנסוע רחוק, בו החשש שיתקלו במראות בישין, רחוק יותר ומצוי פחות, כאשר תשובתם לשאלות הילדים מדוע לא לחסוך וללכת למקום קרוב יותר, כפי שהם חוסכים בשבר הוצאותיהם, היא, שכל הוצאותיו של אדם קצונין לו, ועל כן על כל אחד להזהר שלא לבזבז יותר מדי, אבל כל זה היכן שאין כל שאלה הלכתית כנגד, או שאין כל חסרון במקום הזול, אבל אם מדובר בדבר הלז שאינו רוכשים בשר שאינו גלאט למרות שהינו הזול יותר ממחצית המחיר הבשר הגלאט, כך גם צריכה להיות הנהגתינו לגבי כל דבר, למדוד מה ה' רוצה שנעשה בנעשה זו ובמצב זה.

כשגדלו הילדים ובתו הגדולה הגיעה לפרקה, בהתייעצות עם מורו ורבו, נקבע הסכום אותו הוא יתחייב לנישואיה. הסכום המדובר כאשר עבורו עצום ורב, היה רחוק מהמצוי באותם ימים לצורך רכישת דירה, גם בפריפריה. ואף אם הצד שכנגד ניתן סכום דומה, הרי שבסכום שיעמוד לרשותם בקושי יוכלו לקנות דירה אי שם באחת מערי השדה, כאשר ה'זוג הצעיר' ינצוך לקחת על עצמו עול כסף בשיעלים אלה הפער בין מה שביידיהם לבין מחיר הדירה, אלא שסכום זה לא נקבע על ידו של ר' יצחק, אלא על ידי מורו ורבו.

הרבי הוסיף ואמר, שהדבר הטוב ביותר בשבילו הוא, שכאשר ניגשים לשידוך, לפני שכלל מתחילים לברר אודות ה'מדובר', יש לבדוק אם יש בכלל שייכות לגשת לשידוך מבחינה מסוגית, שהרי אם לצד השני ישנם דרישות בשיעור כפול ממה שהורו לו להתחייב, גם אם הכל יתקדם על הצד היותר טוב, ברגע האחרון הכל יתנפץ לרסיסי רסיסים ויגרום לכולם רע עוגמת נפש, כי הפער בין הצדדים לא ניתן כלל לגישור, אבל אם לפני שניגשו לשידוך נאמר לצד שכנגד מה הוא התחייבויות המדובר, גם אם לא נאמר בסכום מדויק אלא רק בערך, בכל אופן אם ניגשו לשידוך על דעת כן, גם אם בסופו של דבר ישאר סכום מסויים שחסר, ניתן לגשר על זה ולחלק את הסכום בין הצדדים או כל פתרון אחר, ויוכלו לגמור את השידוך על הצד היותר טוב ומועיל, לבנין עדי עד.

באותם ימים היו מחברי של ר' יצחק ששמעו ממנו מהו הסכום שהורו לו להתחייב, ביקשו בלב גם לקבל הוראה כזו. נוח היה לקבל הוראה להתחייב על סכום מופחת זה, במקום על סכום כפול ומשולש שהורה להם רבם. אלא שדבר פשוט הוא שאדם לא יכול לקבוע לו 'רבי' לפי מה שנוח לו באותה שעה.

השבועות שעברו ועמם גם החודשים, והתבעות שהגיעו לו' יצחק, לא היו כל כך מתאימות. החתן שחיפש לבתו, רצה ר' יצחק שיהיה, בחור מתמיד וגם עליה, שכל מחשבות ליבו רק תורה כל היום, ובעל מידות טובות ונעלות, שיוכל יחד עמה לבנות בית נאמן לב' ותורתו, ואילו בחורים בעלי מעלה כמו שחפץ, בדרך כלל נדרש ממנו להתחייב עבורם כפליים ושלוש משהו שהורה לו מורו ורבו להתחייב. הצעות רבות שהגיעו לפתחו מהורים לבחורים שאינם 'דורשים' על בניהם, על פי רוב לא היו מהסגנון שחפש ורצה. גם היו הצעות אחרות על בחורים מעולים אלא שמומים אלו ואחרים הסתתרו מאחוריהם, בעיות שונות ומשונות, ובכל פעם שבא לשאול את מורו ורבו על כך, השיבו שאם בתו בריאה ושלימה, ימתין להצעות אחרות.

באחד הימים נגשה אליו בתו ואמרה לו, שדבר פשוט הוא, שהיא מודה לו מקרב לב על סכומי העתק שהוא מתחייב עבורה בכדי להשיאה לבן תורה הגון וראוי, וגם זה ממעל ומעבר, ואין לה מילים להודות ולהלל על כך, ובודאי שהיא אינה רוצה שהוא יתחייב על עצמו בשבילה עוד יותר, אלא שהיא שואלת ומבקשת ממנו, אם יוכל להכנס למורו ורבו ולבקש את ברכתו עבורה, שכמעט בכל שבוע יש לה חברה שזוכה להתארס ולהקים את ביתה, והיא עדיין יושבת בבית, ועוד לא נמצא שידוך אחד שהתקדם לפסים מעשיים.

ר' יצחק הבין את אשר על לב בתו, ודיבר על ליבה דברי תנחומים ונסך בה עידוד ואמונה, שהרי אנו מאמינים בה' מאמינים, וכל מה שה' עושה עבורינו, הוא לטובה ולברכה, למרות שפעמים רבות אם לא מבינים בכן, אבל זה המציאות, והזכיר ואמר לה מה שסיפרה לו לפני זמן מה, אודות אחת מחברותיה, שאביה מסכים להתחייב בשבילה סכום עתק לקניית דירה מפוארת בלב הקריה החרדית במקום, ובכל זאת, מסיבות שונות, היא עדיין לא מצאה את זיווגה והקימה את ביתה. הרי שלא הכסף הוא המעכב, אלא אז גזירת שמים של בת פלוני לפלוני, וגזירה נוספת היא המועד בו השידוך ירקום עור וגידים, ויקימו יחד את ביתם, בית נאמן לה' ותורתו.

באחת ההזדמנויות הקרובות בהם נכנס ר' יצחק למורו ורבו, שח בפניו את דברי בתו ובקש את ברכתו. הרב בירך את ר' יצחק ושפעתתו בברכה מרובה מעומק ליבו הטהור, שיזכו למצוא את זיווגם ההגון והראוי במהרה, ויקימו בית נאמן בישראל, דורות ישרים מבורכים. הוסיף הרב ואמר, שבודאי בכל החשבונות מאת ה', והכל לטובה ולברכה, אבל צריך אתה לדעת שפעמים רבות אנו שומעים כאלו שיש להם טענות מדוע אין להם כמעט 'הצעות', ובמיוחד אלו שחשובים שהשידוך מתרחק מהם מחמת מיעוט ממונם, ואני חושב, שבדיוק להיפך, עליהם לשמוח שאין להם הרבה הצעות, ומיעוט ממונם גורם להם רק טוב, שהרי אילו היה להם ממון לרוב, בודאי כלל היה להם הצעות רבות, והיו צריכים לבזבז את זמנם ולטרוח טרחות מרובות לברר אחר כל הצעה והצעה, וכידוע שלבקשן לוקחים רק שידוך אחד, גם כל מכל הצעה נוספת היתה נגרמת להם רק עוגמת נפש נוספת, ובמיוחד שלפעמים ההצעה נופלת בשלב יותר מאוחר מהבירורים, ובמקרה כזה, הורדת שידוך גם גורמת לכאב לב ואכזבה מרובה, על כן אני אומר, מי שיש לו מעט הצעות, צריך לשמוח מזה לא להצטער, שה' מרויח מאם הטרחות והעגמת נפש הכרוכה בכל זה.

בשלוחו שנה מיוחדת היא ר' יצחק מפני מורו ורבו, תוך שהוא נותן שבח והודיה לה' על שאין לו ממון הרבה, ובזכות זאת הוא יכול לנגל את זמנו יותר לעמלה של תורה. כשבא לביתו וכנכנס כשבני הבית הוא מסובים לארוחת הערבים, הוציא בקבוק יין ומזג כל לאחד מעט בכוס, 'לשתות לחיים' על כל שה' זיכם שאין להם כסף לרוב, תוך שהוא מספר להם את דברי הרב, על המעלה הגדולה בשידוכים למי שאין כסף לרוב.

כשבעה שנה נוספת ובתו של ר' יצחק עדיין לא מצאה את זיווגה, נכנס שוב ר' יצחק למורו ורבו, וסיפר לו שה'אמונת חכמים' שבו איתנה, שבודאי שאין התעכבות השידוך בגלל הממון, אלא שהוא רוצה שהרב ניתן לו עצה ותושיה מה הוא יכול לעשות בכדי לזרז ולמהר את הזמן בו בתו תמצא את זיווגה.

הרב חשב כמה דקות, ולאחריהם אמר לו, ר' יצחק יקירי, צריך תפילה, ולא סתם תפילה, אלא תפילה היוצאת ממעמקי לבב, יחד עם בכיות ותחנונים, אלא שהמציאות היא, שהיכן שאדם קובע מקום לתפילתו, הוא מכיר את הסובבים, ואינו משתפך מספיק בתפילתו. הוסיף הרב ואמר, בעוד כמה ימים קרב ובא ערב ראש חודש, וכידוע שהוא עת רצון, ובערב ראש חודש הבא עלינו לטובה ולברכה, תחפש אחר בית כנסת נידח באיזור בו לא מכירים אותך, תתמקם סמוך לכותל המזרח, מקום שיש בו עדיפות לתפילה, ומה גם שבאופן זה גם אם תצרך בתפילתך, לא תפריע לאחרים לפסוע אל לעבור, ותתפלל כל תפילת מנחה עם 'סדר יום כיפור קטן', והיות ולא מכירים אותך שם, יקל עליך לשפוך שיחה ובקשה ממעמקי ליבך, ובברכת 'שומע תפילה' תבקש על מציאת זיווג הגון במהרה לבתך', וה' יקבל את תפילותיך ברחמים גדולים.

ההצעה של הרב אודות התפילה, יחד עם הרעיון אודות מקום בו לא מכירים אותו שבו הוא יוכל להתפלל יותר מעומקי לבו, התישבה בעיני ר' יצחק, והוא החל לתור אחר בית כנסת שיוכל להתפלל בו. כששאל את אחד מידידיו, הוא סיפר לו על בית כנסת קטן בקצה העיר, סמוך לשיבת 'עמלה של תורה', בה מתקיים בכל ערב ראש חודש מנין לתפילת מנחה גדולה עם סדר יום כיפור קטן, ומסתבר מאוד שהוא לא יכיר שם אפילו אחד ממתפללי.

בבוקרו של ערב ראש חודש, כשיצא ר' יצחק אל עבר מקום תלמודו, תכנן שאחר הלימוד יסע לאותה שכונה מרוחקת, ויתפלל שם. בסימנו של סדר ראשון בעמל ויגיעה, ובלי היה פתוח כאולם לתפילה, ולאחר נסיעה קצרה הגיע לאותו בית הכנסת, וראה שאכן הדברים נכונים, יש שם מנין קטן שלא היה אחד מהמתפללים שפניו היו מוכרות לו, ולאחר ששאל שם אחד מהמתפללים על מקום פנוי בספסל הראשון הסמוך לקיר המזרח, התמקם שם והחל בתפילתו עם הציבור.

שנים רבות לא זכר ר' יצחק תפילה שכזו, שיצאה ממעמקי ליבו, כל תפילת ה'שמונה עשרה' היתה אחרת לחלוטין, הוא זכה להשראה מיוחדת בתפילתו, כאשר בשלושת ברכות הראשונות הודה כעבד המרצה לפני רבו, בכה ב'ברכת הדעת' שה' יחון אותו בדעת בתורה ועמלה, הוסיף ובכה ב'ברכת התשובה', שה' ישיב אותו בתשובה שלימה, ועל זה הדרך התפלל את כל התפילה, עד שבברכת 'שומע תפילה', לאחר שביקש בקשות רוחניות לרוב, רק ברגע האחרון נזכר לבקש על זיווגה של בתו, שתזכה בקרוב להקים בית נאמן לה' ותורתו.

רק כשסיים ר' יצחק את תפילת השמו"ע, הוא הבחין שנשאר לבדו בבית המדרש. באותה עת שהוא עמד בתפילתו, ציבור התפללים הספיקו לסיים גם את סדר תפילת י"ח' קטן, ועל כן הוא חשב לחמוא אחר מנין אחר, שיוכל לשמוע קדיש וקדושה וחזרת הש"ץ, ואם אפשר, אם יהיה מנין שיתפללו בו גם 'סדר ערבי"כ קטן', הוא יוכל אף להמשיך עמם את תפילתו.

השעה היתה כבר שעת צהרים מאוחרת, ואיש לא נראה בכל האיזור. ביוצאו מבית הכנסת הבחין בגמרא שנראה שעומדת ליפול, וכשנטלה לסדרה במקומה, הבחין שיש עליה שבכת אבק עבה, המעידה על כך שהגמרא שוכבת מתוכנה זה זמן רב. וכשפתח את כריכת הגמרא, ראה שיש בה את פרטי בעליה המלאים, כולל מס' טלפון, אלא שכתובת מגוריו הם בעיר אחרת רחוקה. ובדפוזו נוסף בדפי הגמ', ראה על שולחי הדף הערות, שמעיון לב בהם ניכר שכותבם הוא תלמיד חכם משכמו ומעלה, הבקי במרחבי הש"ס. באותה עת חשב ר' יצחק שה' אינה לידו מצות השבת אבידה מהודרת, ובודאי על כגון זה לא נאמרה ההלכה שהמוצא אבידה לא יגע בה, שספר זה לא היה בדרך הינוח, ואף שם ופרטי בעליו עליהם, כך שיכול להתגלגל על ידי לקיחתו רק מצות השבת אבידה לבעליה.

כאשר הספר תחת בית שחיו, נכנס ר' יצחק לישיבת 'עמלה של תורה' הסמוכה, לברר אולי ידוע לאחד הבחורים היכן ניתן למצוא כעת מנין מנחה, אך החוט הכבד שהיה באותה שעה, הבריח את כל הבחורים לחדרי הפנימיה. הוא לא ראה בחור ברחבת הכניסה, ואף לא בפמדרונות, וכשנכנס לבית המדרש הוא מצאו ריק.

היות ור' יצחק נכנס אל בית המדרש, הוא התישב במקומו לאמירת פסוק כדין הנכנס לבית הכנסת, ולפתע הוא שומע קול לימוד נעים ומתוק. הוא ראה בירכתי בית המדרש בחור יושב ועמל בתורה, תוך כדי שהוא לומד בחשק והתלהבות שאינה מצויה, מבאר את תלמודו לעצמו כאילו הוא יושב לפני חברותא. ר' יצחק כה הספיל מלימודו, עד שהטה אוזניו כאפרכסת, לשמוע את דרך לימודו וסברותיו הברורות, והוא לא הרגיש כלל שעברה שעה ארוכה, והוא עודנו יושב שם ומקשיב לאותו בחור ולימודו המתוק והנעים.

כשעברה שעה ארוכה מאז שהתישיב במקומו, הרגיש שמרגע לרגע קול הלימוד נחלש והולך. הבחורים הרבים שנכנסנו להיכל השישיבה להתחיל את ה'סדר שני' ופתחו בלימודם, קול לימודם הגובר מגע מע' יצחק לשמוע את קולו הנעים של הבחור המתמיד. רק באותה עת הוא הבחין שהוא שב במקומו יותר משעה שלימה, והתענג על לימודו המתוק של אותו לומד.

בקושי רב ניתק ר' יצחק את עצמו מהיכל השישיבה, וחזר אל בית מדרשו להמשך לימודיו, כאשר מראהו שובה הלב של אותו מתמיד המתענג עלי תלמודו, עומד מול עיניו, ובמחשבתו עולה ההרהור, הלואי והייתי בזה בן כחוון לבתי היקרה.

בסיום הסדר השלים ר' יצחק את תפילת המנחה, ולאחריו כששב לביתו, בראשונה התחיל בקיום מצוות השבת אבידה שהתחיל בה. הוא התקשר למספר שהיה רשום על גבי הספר שמצא, וסיפר שמצא את ספרם בבית הכנסת שבעיר. גם המשפחה שענתה לטלפון, הודתה לו על כך, ותוך כדי אנחה השוברת חצי גופו של אדם, השיבה לו שאין לה מי שיוכל לקחת את הספר ומנין, היות ובעלה מוטל על מיטת חוליו, ולצערה הרב כבר תקופה ארוכה שהמצב נמשך כן, ובודאי שהוא שכח את הספר הלזה באיזה בית כנסת נידח, שאליו היה מנהגו ליסוע לכמה ימים לעמוד בתורה בלא כל הפרעה. ר' יצחק הציע שהוא בכר ימצא דרך לשלוח להם את הספר. רגע, שאלה האם, באיזה עיר מדובר, וכשהשיב על שאלתה, אמרה, שיש לה בן, הדומה לאביו בכל הנהגתו, ובמיוחד בלימודיו, שהוא לומד באותה עיר בישיבת 'עמלה של תורה'.

שמח ר' יצחק עד מאוד, ואמר לה שהוא שיב את הספר לבנה בשיבתו, ובאותה עת עלה בלבו הרהור, שאמנם אינו מכיר אפילו בחור אחד מתוך כמאתיים בחורי השישבה ההיא, אבל ליבו אומר לו שאותו בחור מתמיד הלומד בנעימות ובטוב טעם, הוא בנו של אותו תלמיד חכם מופלג בעל הגמרא והערות שבשוליה.

לאחר כמה ימים, בצהרי ערב שבת קודש, נסע ר' יצחק אל עבר שישבת 'עמלה של תורה', במטרה לחשיב אבידה לבעליה, וכשעמד להכנס לשישיבה, ניגש אליו אדם בעל מבטא כבד, וביקש ממנו אם הוא יכול לעזור ולסייע לו במבוקשו. ר' יצחק הרגיש שנתקיים אצלו ממש 'מצוה גוררת מצוה', שמצות השבת אבידה שכעת עסוק בה, תביאתו לידי מצוה זו, לעזור ולסייע לאחד שאינו תושב העיר והמדינה, והשיב לפנוה, שהוא ישמח לעזור ולסייע לו.

הלה ביקש ממנו שיגש עמו לספסל הקבוע בסמיכות, ולאחר שהתיישבו, הציג את עצמו כאחרן מבולטימורה, והחל לספר לו, שלפני שעה קלה הוא הגיע מחו"ל, ונכנס לפני מרן שליט"א, ותינה לפניו את צערו הקשה, שזה יותר מעשרים שנה עברו מאז הקים את ביתו, והוא עדיין לא זכה ל'זרע של קיימא'. לפתע החלחלי להתיפה בכדי קורע לב, המשיך אחרן וסיפר, כל הצער של עשרים השנה האחרונות התפרץ ויצא, ותוך כדי בכי אמרתי למרן שליט"א, שכבר עשיתי את כל הסגולות שישנם, נתתי צדקות לרוב, ועדיין הישועה מתעכבת מלבוא.

מרן שליט"א שמע את דברי, וחשב כמה רגעים, כשלאחריהם ביקש שאביא לו מדרש 'ויקרא רבה', וכשהבאתי לו את המדרש, פתחו בפרשת אמר (כ"ז ב"), החל לקרוא לפני, ר' נחנומא פתח: (איוב מ"א ג') מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם לִי הוּא. זה רוקן הדר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים. אמר הקב"ה, עלי לשלם גמולו ושכרו ולתן לו בן זכר". והוסיף ובאר, שקבלה בידינו מרבותיו, שהחידור ביותר לקיים סגולה זו היא, לקחת בן תורה, שיהא מתמיד ועוסק בתורה בכל עת, כאשר כמובן הוא ירא שמים, ולתת לו כל צרכיו, לחשיבו אשה ראויה ה' אינא תתלל, שבזכותו שב אותו בן תורה וימשיך ללמוד לעלות ולהתעלות, זכויות אלו גדולות עד אין שיעור וקץ, ואם בידך הדבר מבחינה ממונית, עשה כן ושעותך קרובה לבוא.

כששמעתי את דברי מרן שליט"א, שָׁשְׂתִּי כמוצא שלל רב על הבטחתו המפורשת שישועתי קרובה לבא, ועל כן הוספתי ושאלתי, איך אדע שמצאתי את הבן תורה הנגון וראויי לקיים הסגולה. מרן שליט"א השיבני שאלך לאחת הישיבות הקדושות, ואפנה לראש הישיבה, אספר לו את עיקרי הדברים וראש הישיבה יעזור וייסיע בידי לקיים את הסגולה ולהפקד בדבר ישועה ורחמים.

יצאתי מבית מרן שליט"א, עצרתי מונית הראשונה עם נהג הנראה כשומר תורה ומצות, ובקיפתי מהנהג שיביא אותי לשישיבה הכי טובה בעיר, וימנה אותי לראש הישיבה, ותמורת זאת אשלם לו חמשים דולר. הנהג נסע עמי נסיעה ארוכה, והביא אותי כעת לכאן, והצביע לי עליך, ועל כן, סיים אחרן את סיפורו האישי, אני מבקש ממך שתעזור ותסייע לי לקיים את הסגולה כפי שהורה לי מרן שליט"א.

אבל אם כן, , שאל ר' יצחק, מה אתה רוצה ומבקש ממני. וכי אתה לא ראש הישיבה, השיב אחרן מופתע כולו. נהג המונית הצביע לי עליך ואמר לי שאתה הוא ראש הישיבה.

כעת הבין ר' יצחק שלא לחינם אינה ה' לידו סיפור זה, אלא כדי להיות לעזר לאחרן זה המצפה לישועת ה', גם לאותו בחור מתמיד זה עליה, שכבל הנראה עובדת היות אביו הצדיק מוטל על מטתו, היא הסיבה שהיא מקים את ביתו, ולא כן עבדו אלהרן, שלא לחינם ה' סובב בת הענינים, והוא מכיר אישית את ראש הישיבה, והוא ידידו מימים ימימה, ובעוד שעה קלה הוא יכנס עמו אליו.

לאחר כמה דקות ישבו השנים אצל ראש הישיבה, כאשר אחרן מספר את סיפורו ור' יצחק מציע בפני ראש הישיבה את מחשבתו על אותו בחור מצוין ומתמיד. ראש הישיבה חשב מעט, והשיב לפניהם, שאכן כן, הבחור המיוחד ביותר שיש בישיבתו, הוא אותו מתמיד הנחבא אל הכלים, הישוב כל היום ועוסק בתורה הקדושה, למרות היותו עני מרוד, ואין לו אפילו כסף בכדי לשוב לבית הוריו לשבת קודש אחת לחודש, ולמרות כל זאת, אפשר להתפעל מההתמדה העצומה בה הוא יושב ועמל בתורה, כאילו אין לו כל דאגה.

אם כן, אמר אחרן, אני לוקח על עצמי בל"נ את כל הוצאותיו, להשיאו אשה ההגונת לו, ואף כל מה שצריך עד שימצא את זווגו, שיוכל לקנות לעצמו מה שצריך, ויוכל לסוע לבית הוריו מתי שירצה, אבל יחד עם זאת אני מבקש מראש הישיבה, שגם הוא יטול את חלקו כנגד ויחפש לו בת שראל ראויה וכשרה והוגנת, אחת כזו שביתה ריקם מצורת מטבע, ומלא בתורה ויראת שמים.

דבר זה אינו קשה כלל וכלל, השיב ראש הישיבה, הנה יושב על יד ידידי ר' יצחק, ובביתו בת שיראל כשרה וצדקנית, ואביה, תלמיד חכם בעל שיעור קומה, ירא שמים ומתמיד גדול, וכל אדני ביתו מושתתים על התורה והיראה, וכל מה שאמרתי אינו אלא מקצת שבחו שאומרים בפניו, תוכל לעשות את השידוך הלזה, ואף לקבל 'דמי שדכנות' משני הצדדים.

בסופו של דבר נטל ראש הישיבה על עצמו את תפקיד השדכן, ר' יצחק ומשפחתו הוסיפו לברר פרטים נוספים על המדובר, וכלל שהוסיפו ושמעו, כך גדלה הערכתם למשפחה ולבחור, וכן משפחת הבחור שמעה רק דברים טובים על בתו של ר' יצחק וכל משפחתה, ותוך פחות משבועיים השידוך נגמר בשעה טובה ומוצלחת, כשאחרן הגיע בטיסה ישירה לשמוח עמהם כעומד מצד החתן ומצד הכלה.

פחות משלושה חודשים לאחר מכן, נשמע קול שמחה, קול חתן וקול כלה, כאשר כל הוצאות החתונה והרהיטים, הדירה וכל מה שמסביב, היו על אחרן. ושנה לאחר מכן, מבולטימור הרחוקה נשמעה החדוה, שאחרן זכה להפקד בדבר ישועה ורחמים, ונולדו לו תאומים, בן ובת, בריאים ושלמים.

לימים כאשר הסיפור התפרסם ברבים, שאל אחד מידידיו את ר' יצחק, הנס השני בסיפור, אודות ישיעתו של אחרן, מובנת לי, שמרן שליט"א למד כן מדברי המדרש, אבל הנס הראשון בסיפור, הרעיון שרבך נתן לך, מנין הוא הגיע לרעיון וסגולה זו.

השיבו ר' יצחק, לא שאלתי את מורי ורבי למקורותיו, כי אני עושה מה שאומרים לי, אלא שמלימוד הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום עפרש"י, כנפסק בשו"ע, בכל עת אני מוצא מציאות מרובות, וכמדומני שלמימוד פרשת חקת ניתן להביא מקור לדבריו.

פאלגענענפרענג - השומע בלא להקשות

מנין בפרשתינו עפרש"י ניתן להביא מקור לדברי הרב?

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" משבוע שעבר

בתשובה לשאלה, מנין בפרשתינו עפרש"י היגיע זכיין האולם אל יסוד הספק שקל לו הרב כלל את דרישת השכנים בדבר התקנת מערכות אוטומטיות שיכבו את מערכת החשמל באולם בשעה שסוכם, וכן אם יפעילו מוזיקה באולם, ואילו לאחר שלש פעמים בהם כשל זכיין האולם בעמידה בהסכם, קיבל הרב את דרישת השכנים להתקנת מערכות אוטומטיות אלו. זכיין האולם הגיע אל יסוד פסקו של רב השכונה, שקיבל אל טענת השכנים, וזאת מדברי רש"י ט"ז ד', עה"פ, "וַיְשַׁמֵּעַ מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו", ובראי רש"י, "ויפול על פניו. מפני המחלוקת, שכבר זה בידים סרחון רביעי, חטאו בעגל (שמות ל"ב י"א), וַיֶּחֱלֶ מֹשֶׁה, במתאוננים (במדבר י"א ב'), וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה, במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לבן מלך שסרחו אל אביו ופייס אל אביו, כשסרח רביעית נתרשלו ידי האוהב ההוא. אמר עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני". מבואר בדברי רש"י, שכל עוד שאדם נכשל עד שלושה פעמים, עדיין ניתן לרצות את השכנים ולומר מקרה הוא בלתי טהור, אך לאחר שכבר נכשל שלוש פעמים, אין מנוס אלא לקבל את דרישת השכנים, כי בפעם הרביעית כבר השכנים לא יקבלו פיוס, ועל כן פסק הרב שיש לזכיין האולם להתקין מערכות אוטומטיות אל שדרשו השכנים.**

**מזיקה באולם, ואילו לאחר שלש פעמים בהם כשל זכיין האולם בעמידה בהסכם, קיבל הרב את דרישת השכנים להתקנת מערכות אוטומטיות א

סיפור ושאלה בציר

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פרש"י.

הדברים היותר נחרטים עלי לוח הלב, הם אלו שנאמרו תוך כדי סיפור דברים, שיתוף רשמים, שיחה על הרגשות לבב. שיחות מוסר ודברים כדורבנות, המה טובים לשעצמם ובמקומם, אבל לא תמיד די בהם להשפיע ולנתב את האדם לדרכו הנכונה בדרך המלך הסלולה בנתיבות התורה וקיום מצוותיה.

אותו אב מאושר השב במוצאי שבת לביתו מבית החולים, לאחר שזיכהו ה' בתינוק בריא ושלם, ובני ביתו שומעים ממנו ורואים עליו שעברה עליו שבת קשה, והוא מספר להם שהמראות הקשים של חילול השבת שהיו מול עיניו בבית החולים, שנעשו על ידי יהודים טועים ומסכנים שלא לצורך חולה ופיקוח נפש, הם אלו שהעכירו את רוחו, ביטלו ממנו את כל המשוש והחדוה בלידת התינוק. הרגשתו זו תחלחל לתוככי ליבם לחיזוק שמירת השבת וקדושתה, כשהם רואים וחשים עד כמה חמור חילול שבת בעיני אביהם עד עמקי לבבו.

אך אם חלילה האב והאם מדברים כדורבנות כנגד מחללי השבת ר"ל, ויחד עם זאת הולכים לטייל עם הילדים למקום מחלל שבת, במקום להתאמץ ללכת למקום רחוק יותר, או יקר יותר. הילדים קולטים ומבינים היטב, ששמירת השבת היא חשובה רק כל עוד היא אינה כרוכה בויתור כל שהוא, בהוצאה נוספת, ויסוד מעוות זה מחלחל אל תוככי ליבם, ומי יודע מה יצמח מגרעין פורענות זו שנטעו ההורים בילדיהם.

ילדיו הרבים של ר' יצחק פאלגענאנפרעגן* זכו לגדול בבית גדול לה' ותורתו, בו ההורים שימשו כדוגמא וכמשל לרבים מסובביהם וקרוביהם, היאך צריכים להֵראות ולגדל את הילדים. ר' יצחק אבי המשפחה, היה מחובשי בית המדרש ברוב שעות היממה, כאשר התורה היתה חשובה ויקרה בעיניו יותר מאלפי זהב וכסף, ובכל עת וזמן פנוי היה ניתן לראותו שקוע בספר והוגה בתורת ה', ולימוד זה היה נותן לו את השמחה והחדוה, עד שניתן היה להצביע עליו כאחד שמתקיים בו בכל עת דברי דוד המלך (תהלים י"ט ט'), "פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב", ולא היה חסר לו מעולם דבר, מלבד זמן נוסף להגות בתורה ובעמלה.

רעייתו, שידעה להעריך את התורה, השתדלה מצידה לעזור ולסייע בלימודו ככל שיכלה, ובמיוחד שמרה מכל משמר שלא להפריעו מתלמודו בשביל ענייני העולם, גם כאשר אחד מהילדים חלה והוצרך לילך עמו לרופא, היא הלכה עמו. העיקר בעיניה היה, שבעלה הגדול יוכל להמשיך לשקוד על התורה והעבודה. בכל עת כשהיתה רואה עד כמה הוא מנצל כל עת וזמן לעמל התורה, היא היתה מתחזקת עוד יותר בכל עוז לסייע לו ללמוד ללא כל הפרעה. כאשר דבר פשוט הוא, שהשתדלה לשמור את מעותיהם לצרכי הבית, ולא לבזבזם על 'מותרות' ודברים שאינם נצרכים, כך שיוכל להמשיך ללמוד ללא כל הפרעה.

בכל עת מצוא היתה הרעיה נזכרת ב'הדרכה' שקיבלה קודם נישואיה, שאחת הרבניות החשובות שהכירו את החתן ומעלותיו, ואף הכירה את אמה ומשפחתה, שוחחה עמה מעט על החיים וחשיבותם, באומרה, שישנם נשים ובמיוחד צעירות שעל אף שהם חפצות בכל ליבם שבעליהם יעסקו בתורה ועמלה ויגדלו לתלמידי חכמים מופלגים, בכל זאת הם אלו המפריעות לבעליהן מלימודם ומנתקות אותם מעץ החיים, בבקשותיהם הרבות שיקנו וירכשו להם דברים אלו או אחרים, מותרות ממותרות שונות, באומרם שאין דַּיָן שהבית יראה מסכן ומיושן, ואף מבקשות שבכל יום ישוחח עמם שעות רבות ויבלה את זמנו, ואף יטיילו עמם בכל עת ויעזרום בתמידות בעניני הבית וגידול הילדים, ולא פלא שאחר כך בעליהן אינם גודלים לתלמידי חכמים מופלגים.

לא ניתן לתפוס את החבל בשני קצותיו, כך שגור היה בפה אותה הרבנית, מי שרוצה לזכות בבעל תלמיד חכם, מי שרוצה לקבל את המעלה החשובה של 'אשת חבר כחבר', אינה יכולה גם לבקש בכל עת שיעזור ויסייע וימלא את כל רצונותיה. מי שרוצה לזכות לחופה של 'כתר תורה' בעולם הבא, צריכה לוותר על כל מיני פינוקים קטנים בעולם הזה, וכבר בעולם הזה חייה יהיו מלאים באושר ושמחה של תורה ועמלה.

דבריה הללו של הרבנית חדרו לעצמותיה, ובכל עת של קושי ונסיון היתה קוראת את דבריה שהעלתה על הכתב באותם ימים שלפני נישואיהם, ולאחרי קריאת הדברים היתה נאזרת בכח גדול וביד חזקה, להמשיך לעשות את תפקידה בנאמנות, ולסייע בידי בעלה הגדול לעמול בתורה הקדושה בכל עת וזמן.

ילדי המשפחה שראו את החשיבות הגדולה שאביהם מחשיב כל רגע ורגע, לא שייך במציאות שיגדלו כבטלנים וכיושבי קרנות מבַלי עולם. הם אלו שיודעים כמה שוה כל דקה, כמה משניות ניתן ללמוד עד שמגיע האוטובוס, שמאז לידתם הם יודעים שהשנה מסודרת לפי הסדרים שלומדים בה, הדפים שמספיקים ללמוד, והמשניות שזוכים לשנן, מהלך זה של החיים חודר אל עמקי לבבם, ונותן להם מושגים של גדלות ועמל בתורה הקדושה.

ראיה יומיומית של אב שקוד על תלמודו כשהולכים לישון, ופעמים רבות אף כשקמים בבוקר מוצאים אותו באותה תנוחה, על אותו ספר, כשמצחו חרוש קמטים מיגיעת התורה ועמלה, ומתוך שאינו יודע כלל שעבר הלילה, כששומע את ילדיו שהתעוררו, דוחק בהם שיחזרו למיטותיהם כי השעה כבר מאוחרת, והם מגלים לו את המציאות שהלילה חלף ועבר לו, והבוקר האיר, והוא צריך למהר לתפילתו, כאשר הוא מחפש אחר מי שיוציאו ב'ברכת התורה'. מראה הוד זה נשאר בלבבות לכל החיים, ונותן חשק ורצון ללכת בדרך זו כל הימים.

המראות הללו שנחרטו עמוק בליבות הילדים, יחד עם התפילות שר' יצחק ורעייתו שפכו כמים לפני ה' על ילדיהם, הם אלו שהביאום ל'הזרעים בדמעה ברנה יקצרו, הילדים הלכו בדרך ה', והרוו את הוריהם ברוב נחת יהודי אמיתי.

סעודות השבת בבית ר' יצחק, היו לשם ותהילה. למרות גדלותו העצומה בתורה ועמלה, בכל זאת היה יודע 'להוריד את עצמו' לספר לילדיו מדרשי חז"ל וסיפורים מיוחדים המחזקים את האמונה בה' ובשכר ועונש. הוא החדיר לעצמות ילדיו את המציאות שה' רואה בכל עת את מעשי כל אחד ואחד, וישיב לו כגמולו הטוב על מעשה טוב שעושה, על כל פעם שמוותר, וחלילה אף יעניש על כל מה שאדם חוטא ולא שב בתשובה שלימה.

אחד מהענינים עליהם דיבר ר' יצחק רבות, היה על דברי חז"ל שכל מזונותיו של אדם קצובים לו, וה' מפרנס כל בריה ובריה, מביצי כנים ועד קרני ראמים, והיה מרבה לספר אודות אלו שחיפשו אחר מקום עבודה גם כשהוא לא היה 'חלק' מבחינה הלכתית, או שעסקו ברמאות למחצה לשליש ולרביע, ולבסוף הפסידו רבות, ואילו אלו שהלכו בדרך ה', וחיפשו רק אחר ממון כשר, זכו לברכה מרובה, והניחו יתרם לעולליהם.

בכדי לחזק את הענין בלבבות, מרבה היה ר' יצחק לספר לבני ביתו, על העבודה המכניסה והמוצלחת שהציעו לאמם מיד אחרי נישואיהם, ותנאי העבודה שהיו נראים מפתים מאוד, אלא שהיתה שם בעיה מסוימת שלא הכל היה 'גלאט', ואמם התאזרה בגבורה עצומה וויתרה על עבודה זו, למרות שבְּמקום זה כיום היא עובדת במקום אחר, בו עבודתה קשה עשרת מונים, ואילו השכר הוא פחות מחצי ממה שהוצע לה בעבודה האחרת. היא לא פוסקת בכל עת להודות לה' שנתן לה את הכח לעמוד בנסיון הלזה. ודברים אלו ששמעו בני המשפחה פעמים רבות, נכנסו בליבותיהם ונתנו להם את ההסתכלות הנכונה על החיים ודרך ההשתדלות לפרנסה.

יותר ממה שהסיפור הלזה ודומיו השפיעו על הילדים, לבבם הושפע ממה שהם ראו בעיניהם, שגם כאשר שמעו על מקום זול בו ניתן לרכוש מוצר זה או אחר שזקוקים לו, אלא שאותו מקום היה באיזור שבו מצויים פריצים ופריצות המהלכים בפריצות, למרות שבכל דבר בבית חסכו, במקרה כגון זה, ההורים שמחו להוסיף ולשלם מכספם הדל, ולא לפגום חלילה ברוחניות שלהם ושל ילדיהם. גם בימי בין הזמנים, כאשר יצאו עם הילדים לטייל, היו ההורים מעדיפים לשלם הרבה יותר בכדי לנסוע רחוק, בו החשש שיתקלו במראות בישין, רחוק יותר ומצוי פחות, כאשר תשובתם לשאלות הילדים מדוע לא לחסוך וללכת למקום קרוב יותר, כפי שהם חוסכים בשאר הוצאותיהם, היא, שכל הוצאותיו של אדם קצובין לו, ועל כן על כל אחד להזהר שלא לבזבז יותר מדי, אבל כל זה היכן שאין כל שאלה הלכתית כנגד, או שאין כל חסרון במקום הזול, אבל אם מדובר בדבר זול שאינו גלאט, כפי שאיננו רוכשים בשר שאינו גלאט למרות שהינו זול יותר ממחצית ממחיר הבשר הגלאט, כך גם צריכה להיות הנהגתינו לגבי כל דבר, למדוד מה ה' רוצה שנעשה בשעה זו ובמצב זה.

כשגדלו הילדים ובתו הגדולה הגיעה לפרקה, בהתייעצות עם מורו ורבו, נקבע הסכום אותו הוא יתחייב לנישואיה. הסכום המדובר שהיה עבורו עצום ורב, היה רחוק מהמצוי באותם ימים לצורך רכישת דירה, גם בפריפריה. ואף אם הצד שכנגד יתן סכום דומה, הרי שבסכום שיעמוד לרשותם בקושי יוכלו לקנות דירה אי שם באחת מערי השדה, כאשר ה'זוג הצעיר' יצטרך לקחת על עצמו עול כספי כבד שישלים את הפער בין מה שבידיהם לבין מחיר הדירה, אלא שסכום זה לא נקבע על ידו של ר' יצחק, אלא על ידי מורו ורבו.

הרבי הוסיף ואמר, שהדבר הטוב ביותר בשבילו הוא, שכאשר ניגשים לשידוך, לפני שכלל מתחילים לברר אודות ה'מדובר', יש לבדוק אם יש בכלל שייכות לגשת לשידוך מבחינה ממונית, שהרי אם לצד השני ישנם דרישות בשיעור כפול ממה שהורו לו להתחייב, גם אם הכל יתקדם על הצד היותר טוב, ברגע האחרון הכל יתנפץ לרסיסי רסיסים ויגרום לכולם רק עוגמת נפש, כי הפער בין הצדדים לא ניתן כלל לגישור, אבל אם לפני שניגשו לשידוך נאמר לצד שכנגד מה היא ההתחייבות המדוברת, גם אם לא נאמר בסכום מדויק אלא רק בערך, בכל אופן אם ניגשו לשידוך על דעת כן, גם אם בסופו של דבר ישאר סכום מסויים שחסר, ניתן לגשר על זה ולחלק את הסכום בין הצדדים או כל פתרון אחר, ויוכלו לגמור את השידוך על הצד היותר טוב ומועיל, לבנין עדי עד.

באותם ימים היו מחבריו של ר' יצחק ששמעו ממנו מהו הסכום שהורו לו להתחייב, ביקשו גם הם לקבל הוראה כזו. נוח היה להם לקבל הוראה להתחייב על סכום מופחת זה, במקום על סכום כפול ומשולש שהורה להם רבם. אלא שדבר פשוט הוא שאדם לא יכול לקבוע לו 'רבי' לפי מה שנוח לו באותה שעה.

השבועות שעברו ועמם גם החודשים, וההצעות שהגיעו לר' יצחק, לא היו כל כך מתאימות. החתן שחיפש לבתו, רצה ר' יצחק שיהיה, בחור מתמיד ובן עליה, שכל מחשבות ליבו רק תורה כל היום, ובעל מידות טובות ונעלות, שיוכל יחד עמה לבנות בית נאמן לה' ותורתו, ואילו בחורים בעלי מעלה כמו שחפץ, בדרך כלל נדרש ממנו להתחייב עבורם כפליים ושלוש ממה שהורה לו מורו ורבו להתחייב. הצעות רבות שהגיעו לפתחו מהורים לבחורים שאינם 'דורשים' על בניהם, על פי רוב לא היו מהסגנון שחפש ורצה. גם היו הצעות אחרות על בחורים מעולים אלא שמומים אלו ואחרים הסתתרו מאחוריהם, בעיות שונות ומשונות, ובכל פעם שבא לשאול את מורו ורבו על כך, השיבו שאם בתו בריאה ושלימה, ימתין להצעות אחרות.

באחד הימים ניגשה אליו בתו ואמרה לו, שדבר פשוט הוא, שהיא מודה לו מקרב לב על סכומי העתק שהוא מתחייב עבורה בכדי להשיאה לבן תורה הגון וראוי, וגם זה מעל ומעבר, ואין לה מילים להודות ולהלל על כך, ובודאי שהיא אינה רוצה שהוא יתחייב על עצמו בשבילה עוד יותר, אלא שהיא שואלת ומבקשת ממנו, אם יוכל להכנס למורו ורבו ולבקש את ברכתו עבורה, שכמעט בכל שבוע יש לה חברה שזוכה להתארס ולהקים את ביתה, והיא עדיין יושבת בבית, ועוד לא נמצא שידוך אחד שהתקדם לפסים מעשיים.

ר' יצחק הבין את אשר על לב בתו, ודיבר על ליבה דברי תנחומים ונסך בה עידוד ואמונה, שהרי אנו מאמינים בני מאמינים, וכל מה שה' עושה עבורינו, הוא לטובה ולברכה, למרות שפעמים רבות אנו לא מבינים כן, אבל זו המציאות, והזכיר ואמר לה מה שסיפרה לו לפני זמן מה, אודות אחת מחברותיה, שאביה מסכים להתחייב בשבילה סכום עתק לקניית דירה מפוארת בלב הקריה החרדית במקום, ובכל זאת, מסיבות שונות, היא עדיין לא מצאה את זיווגה והקימה את ביתה. הרי שלא הכסף הוא המעכב, אלא זו גזירת שמים של בת פלוני לפלוני, וגזירה נוספת היא המועד בו השידוך ירקום עור וגידים, ויקימו יחד את ביתם, בית נאמן לה' ותורתו.

באחת ההזדמנויות הקרובות בהם נכנס ר' יצחק למורו ורבו, שח בפניו את דברי בתו ובקש את ברכתו. הרב בירך את ר' יצחק ומשפחתו בברכה מרובה מעומק ליבו הטהור, שיזכו למצוא את זיווגם ההגון והראוי במהרה, ויקימו בית נאמן בישראל, דורות ישרים מבורכים. הוסיף הרב ואמר, שבודאי הכל בהשגחה מאת ה', והכל לטובה ולברכה, אבל צריך אתה לדעת שפעמים רבות אנו שומעים כאלו שיש להם טענות מדוע אין להם כמעט 'הצעות', ובמיוחד אלו שחושבים שהשידוך מתרחק מהם מחמת מיעוט ממונם, ואני חושב, שבדיוק להיפך, עליהם לשמוח שאין להם הרבה הצעות, ומיעוט ממונם גורם להם רק טוב, שהרי אילו היה להם ממון לרוב, בדרך כלל היה להם גם הצעות רבות, והיו צריכים לבזבז את זמנם ולטרוח טרחות מרובות לברר אחר כל הצעה והצעה, וכידוע שלבסוף לוקחים רק שידוך אחד, אם כן מכל הצעה נוספת היתה נגרמת להם רק עוגמת נפש נוספת, ובמיוחד שלפעמים ההצעה נופלת בשלב יותר מאוחר מהבירורים, ובמקרה כזה, הורדת שידוך גם גורמת לכאב לב ואכזבה מרובה, על כן אני אומר, שכל מי שיש לו מעט הצעות, צריך לשמוח מזה ולא להצטער, שה' מוריד ממנו את הטרדות והעגמת נפש הכרוכה בכל זה.

בשלוות נפש מיוחדת יצא ר' יצחק מבית מורו ורבו, תוך שהוא נותן שבח והודיה לה' על שאין לו ממון הרבה, ובזכות זאת הוא יכול לנצל את זמנו יותר לעמלה של תורה. כשבא לביתו ונכנס כשבני הבית היו מסובים לארוחת הצהרים, הוציא בקבוק יין ומזג לכל אחד מעט בכוס, 'לשתות לחיים' על כך שה' זיכם שאין להם כסף לרוב, תוך שהוא מספר להם את דברי הרב, על המעלה הגדולה בשידוכים למי שאין כסף לרוב.

כשעברה שנה נוספת ובתו של ר' יצחק עדיין לא מצאה את זיווגה, ונכנס שוב ר' יצחק למורו ורבו, וסיפר לו שה'אמונת חכמים' שבו איתנה, שבודאי שאין התעכבות השידוך בגלל הממון, אלא שהוא רוצה שהרב יתן לו עצה ותושיה מה הוא יכול לעשות בכדי לזרז ולמהר את הזמן בו בתו תמצא את זיווגה.

הרב חשב כמה דקות, ולאחריהם אמר לו, ר' יצחק יקירי, צריך תפילה, ולא סתם תפילה, אלא תפילה היוצאת ממעמקי הלב, יחד עם בכיות ותחנונים, אלא שהמציאות היא, שהיכן שאדם קובע מקום לתפילתו, הוא מכיר את הסובבים, ואינו משתפך מספיק בתפילתו. הוסיף הרב ואמר, בעוד כמה ימים קרב ובא ערב ראש חודש, וכידוע שהוא עת רצון, ובערב ראש חודש הבא עלינו לטובה ולברכה, תחפש אחר בית כנסת נידח באיזור בו לא מכירים אותך, תתמקם סמוך לכותל המזרח, מקום שיש בו עדיפות לתפילה, ומה גם שבאופן זה גם אם תאריך בתפילתך,

המשך בעמוד הבא

הסיפור לא נכתב הלכה למעשה, אין להסיק מסקנות הלכתיות או הנהגתיות מסיפור הדברים.

סיפור ושאלה בצידו

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פרש"י.

לא תפריע לאחרים לפסוע או לעבור, ותתפלל שם תפילת מנחה עם 'סדר יום כיפור קטן', והיות ולא מכירים אותך שם, יקל עליך לשפוך שיחה ובקשה ממעמקי ליבך, ובברכת 'שומע תפילה' תבקש על מציאת זיווג הגון במהרה לבתך', וה' יקבל את תפילותיך ברחמים גדולים.

ההצעה של הרב אודות התפילה, יחד עם הרעיון אודות מקום בו לא מכירים אותו שבו הוא יוכל להתפלל יותר מעומקי לבו, התיישבה בעיני ר' יצחק, והוא החל לתור אחר בית כנסת שיוכל להתפלל בו. כששאל את אחד מידידיו, הוא סיפר לו על בית כנסת קטן בקצה העיר, סמוך לישיבת 'עמלה של תורה', בה מתקיים בכל ערב ראש חודש מנין לתפילת מנחה גדולה עם סדר יום כיפור קטן, ומסתבר מאוד שהוא לא יכיר שם אפילו אחד ממתפלליו.

בבוקרו של ערב ראש חודש, כשיצא ר' יצחק אל עבר מקום תלמודו, תכנן שאחר הלימוד יסע לאותה שכונה מרוחקת, ויתפלל שם. בסיומו של סדר ראשון בעמל ויגיעה, ליבו היה פתוח כאולם לתפילה, ולאחר נסיעה קצרה הגיע לאותו בית הכנסת, וראה שאכן הדברים נכונים, יש שם מנין קטן שלא היה אחד מהמתפללים שפניו היו מוכרות לו, ולאחר ששאל שם אחד מהמתפללים על מקום פנוי בספסל הראשון הסמוך לקיר המזרח, התמקם שם והחל בתפילתו עם הציבור.

שנים רבות לא זכר ר' יצחק תפילה שכזו, שיצאה ממעמקי ליבו, כל תפילת ה'שמונה עשרה' היתה אחרת לחלוטין, הוא זכה להשראה מיוחדת בתפילתו, כאשר בשלושת ברכות הראשונות הודה כעבד המרצה לפני רבו, בכה ב'ברכת הדעת' שה' יחון אותו בדעת בתורה ועמלה, הוסיף ובכה ב'ברכת התשובה', שה' ישיב אותו בתשובה שלימה, ועל זה הדרך התפלל את כל התפילה, עד שבברכת 'שומע תפילה', לאחר שביקש בקשות רוחניות לרוב, רק ברגע האחרון נזכר לבקש על זיווגה של בתו, שתזכה בקרוב להקים בית נאמן לה' ותורתו.

רק כששיים ר' יצחק את תפילת השמו"ע, הוא הבחין שנשאר לבדו בבית המדרש. באותה עת שהוא עמד בתפילתו, ציבור המתפללים הספיקו לסיים גם את סדר תפילת יו"כ קטן, ועל כן הוא חשב לחפש אחר מנין אחר, שיוכל לשמוע קדיש וקדושה וחזרת הש"ץ, ואם אפשר, אם יהיה מנין שיתפללו בו גם 'סדר עריו"כ קטן', הוא יוכל אף להמשיך עמם את תפילתו.

השעה היתה כבר שעת צהרים מאוחרת, ואיש לא נראה בכל האיזור. ביוצאו מבית הכנסת הבחין בגמרא שנראה שעומדת ליפול, וכשנטלה לסדרה במקומה, הבחין שיש עליה שכבת אבק עבה, המעידה על כך שהגמרא שוכבת במקום זה זמן רב. וכשפתח את כריכת הגמרא, ראה שיש בה את פרטי בעליה המלאים, כולל מס' טלפון, אלא שכתובת מגוריו הם בעיר אחרת רחוקה. ובדפדוף נוסף בדפי הגמ', ראה על שולי הדף הערות, שמעיון קל בהם ניכר שכותבם הוא תלמיד חכם משכמו ומעלה, הבקי במרחבי הש"ס. באותה עת חשב ר' יצחק שה' אינה לידו מצות השבת אבידה מהודרת, ובודאי על כגון זה לא נאמרה ההלכה שהמוצא ספרים לא יגע בהם, שספר זה לא היה בדרך הינוח, ואף שם ופרטי בעליו עליהם, כך שיכול להתגלגל על ידי לקיחתו רק מצות השבת אבידה לבעליה.

כאשר הספר תחת בית שחיו, נכנס ר' יצחק לישיבת 'עמלה של תורה' הסמוכה, לברר אולי ידוע לאחד הבחורים היכן ניתן למצוא כעת מנין מנחה, אך החום הכבד שהיה באותה שעה, הבריח את כל הבחורים לחדרי הפנימיה. הוא לא ראה בחור ברחבת הכניסה, ואף לא במסדרונות, וכשנכנס לבית המדרש הוא מצאו ריק.

היות ור' יצחק נכנס אל בית המדרש, הוא התיישב במקומו לאמירת פסוק כדין הנכנס לבית הכנסת, ולפתע הוא שומע קול לימוד נעים ומתוק. הוא ראה בירכתי בית המדרש בחור יושב ועמל בתורה, תוך כדי שהוא לומד בחשק והתלהבות שאינה מצויה, מבאר את תלמודו לעצמו כאילו הוא יושב לפני חברותא. ר' יצחק כה התפעל מלימודו, עד שהטה אוזניו כאפרכסת, לשמוע את דרך לימודו וסברותיו הברורות, והוא לא הרגיש כלל שעברה שעה ארוכה, והוא עודנו יושב שם ומקשיב לאותו בחור ולימודו המתוק והנעים.

כשעברה שעה ארוכה מאז שהתיישב במקומו, הרגיש שמרגע לרגע קול הלימוד נחלש והולך. הבחורים הרבים שנכנסו להיכל הישיבה להתחיל את ה'סדר שני' ופתחו בלימודם, קול לימודם הגובר מנע מר' יצחק לשמוע את קולו הנעים של הבחור המתמיד. רק באותה עת הוא הבחין שהוא ישב במקומו יותר משעה שלימה, והתענג על לימודו המתוק של אותו לומד.

בקושי רב ניתק ר' יצחק את עצמו מהיכל הישיבה, וחזר אל בית מדרשו להמשך לימודיו, כאשר מראהו שובה הלב ובמחשבתו עולה ההרהור, הלואי והייתי זוכה בו כחתן לבתי היקרה.

בסיום הסדר השלים ר' יצחק את תפילת המנחה, ולאחריו כששב לביתו, בראשונה התחיל בקיום מצוות השבת אבידה שהתחיל בה. הוא התקשר למספר שהיה רשום על גבי הספר שמצא, וסיפר שמצא את ספרם בבית הכנסת שבעירו. אם המשפחה שענתה לטלפון, הודתה לו על כך, ותוך כדי אנחה השוברת חצי גופו של אדם, השיבה לו שאין לה מי שיוכל לקחת את הספר ממנו, היות ובעלה מוטל על מיטת חוליו, ולצערה הרב כבר תקופה ארוכה שהמצב נמשך כן, ובודאי שהוא שכח את הספר הלזה באיזה בית כנסת נידח, שאליו היה מנהגו ליסוע לכמה ימים לעמול בתורה בלא כל הפרעה. ר' יצחק הציע שהוא כבר ימצא דרך לשלוח להם את הספר. רגע, שאלה האם, באיזה עיר מדובר, וכשהשיב על שאלתה, אמרה, שיש לה בן, הדומה לאביו בכל הנהגתו, ובמיוחד בלימודיו, שהוא לומד באותה עיר בישיבת 'עמלה של תורה'.

שמח ר' יצחק עד מאוד, ואמר לה שהוא ישיב את הספר לבנה בישיבתו, ובאותה עת עלה בלבו הרהור, שאמנם אינו מכיר אפילו בחור אחד מתוך כמאתיים בחורי הישיבה ההיא, אבל ליבו אומר לו שאותו בחור מתמיד הלומד בנעימות ובטוב טעם, הוא בנו של אותו תלמיד חכם מופלג בעל הגמרא וההערות שבשוליה.

לאחר כמה ימים, בצהרי ערב שבת קודש, נסע ר' יצחק אל עבר ישיבת 'עמלה של תורה', במטרה להשיב אבידה לבעליה, וכשעמד להכנס לישיבה, ניגש אליו אדם בעל מבטא כבד, וביקש ממנו אם הוא יוכל לעזור ולסייע לו במבוקשו. ר' יצחק הרגיש שנתקיים אצלו ממש 'מצוה גוררת מצוה', שמצות השבת אבידה שכעת עסוק בה, הביאתו לידי מצוה זו, לעזור ולסייע לאחד שאינו תושב העיר והמדינה, והשיב לפונה, שהוא ישמח לעזור ולסייע לו.

הלה ביקש ממנו שיגש עמו לספסל הקבוע בסמיכות, ולאחר שהתיישבו, הציג את עצמו כאהרן מבולטימור, והחל לספר לו, שלפני שעה קלה הוא הגיע מחו"ל, ונכנס לפני מרן שליט"א, ותינה לפניו את צערו הקשה, שזה יותר מעשרים שנה עברו מאז הקים את ביתו, והוא עדיין לא זכה ל'זרע של קיימא'. לפתע החלתי להתיפח בבכי קורע לב, המשיך אהרן וסיפר, כל הצער של עשרים השנה האחרונות התפרץ ויצא, ותוך כדי בכי אמרתי למרן שליט"א, שכבר עשיתי את כל הסגולות שישנם, נתתי צדקות לרוב, ועדיין הישועה מתעכבת מלבוא.

מרן שליט"א שמע את דברי, וחשב כמה רגעים, כשלאחריהם ביקש שאביא לו מדרש 'ויקרא רבה', וכשהבאתי לו את המדרש, פתחו בפרשת אמר (כ"ז ב'), והחל לקרוא לפני, "ר' תנחומא פתח: (איוב מ"א ג') מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם לִי הוּא. זה רווק הדר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים. אמר הקב"ה, עלי לשלם גמולו ושכרו וליתן לו בן זכר". והוסיף וביאר, שקבלה בידיו מרבותיו, שההידור ביותר לקיום סגולה זו היא, לקחת בן תורה, שיהא מתמיד ועוסק בתורה בכל עת, כאשר כמובן הוא ירא שמים, ולתת לו כל צרכיו, להשיאו אשה יראת ה' היא תתהלל, שבזכותו ישב אותו בן תורה וימשיך ללמוד לעלות ולהתעלות, זכויות אלו גדולות עד אין שיעור וקץ, ואם בידך הדבר מבחינה ממונית, עשה כן וישועתך קרובה לבוא.

כששמעתי את דברי מרן שליט"א, שַׁשְׂתִּי כמוצא שלל רב על הבטחתו המפורשת שישועתי קרובה לבא, ועל כן הוספתי ושאלתי, איך אדע שמצאתי את הבן תורה ההגון והראוי לקיום הסגולה. מרן שליט"א השיבני שאלך לאחת הישיבות הקדושות, ואפנה לראש הישיבה, אספר לו את עיקרי הדברים וראש הישיבה יעזור ויסייע בידי לקיים את הסגולה ולהפקד בדבר ישועה ורחמים.

יצאתי מבית מרן שליט"א, עצרתי מונית ראשונה עם נהג הנראה כשומר תורה ומצוות, וביקשתי מהנהג שיביא אותי לישיבה הכי טובה בעיר, ויפנה אותי לראש הישיבה, ותמורת זאת אשלם לו חמשים דולר. הנהג נסע עמי נסיעה ארוכה, והביא אותי כעת לכאן, והצביע לי עליך, ועל כן, סיים אהרן את סיפורו האישי, אני מבקש ממך שתעזור ותסייע לי לקיים את הסגולה כפי שהורה לי מרן שליט"א.

אבל אם כן, , שאל ר' יצחק, מה אתה רוצה ומבקש ממני. וכי אתה לא ראש הישיבה, השיב אהרן מופתע כולו. נהג המונית הצביע לי עליך ואמר לי שאתה הוא ראש הישיבה.

כעת הבין ר' יצחק שלא לחינם אינה ה' לידו סיפור זה, אלא כדי להיות לעזר לאהרן זה המצפה לישועת ה', וגם לאותו בחור מתמיד ובן עליה, שככל הנראה עובדת היות אביו הצדיק מוטל על מטתו, היא הסיבה שאינו מקים את ביתו, ועל כן אמר לאהרן, שלא לחינם ה' סובב כך את הענינים, והוא מכיר אישית את ראש הישיבה, והוא ידידו מימים ימימה, ובעוד שעה קלה הוא יכנס עמו אליו.

לאחר כמה דקות ישבו השנים אצל ראש הישיבה, כאשר אהרן מספר את סיפורו ור' יצחק מציע בפני ראש הישיבה את מחשבתו על אותו בחור מצוין ומתמיד. ראש הישיבה חשב מעט, והשיב לפניהם, שאכן כן, הבחור המיוחד ביותר שיש בישיבתו, הוא אותו מתמיד הנחבא אל הכלים, היושב כל היום ועוסק בתורה הקדושה, למרות היותו עני מרוד, ואין לו אפילו כסף בכדי לשוב לבית הוריו לשבת קודש אחת לחודש, ולמרות כל זאת, אפשר להתפעל מההתמדה העצומה בה הוא יושב ועמל בתורה, כאילו אין לו כל דאגה.

אם כן, אמר אהרן, אני לוקח על עצמי בל"נ את כל הוצאותיו, להשיאו אשה ההוגנת לו, ואף כל מה שצריך עד שימצא את זווגו, שיוכל לקנות לעצמו מה שצריך, ויוכל לסוע לבית הוריו מתי שירצה, אבל יחד עם זאת אני מבקש מראש הישיבה, שגם הוא יטול את חלקו כנגד ויחפש לו בת ישראל ראויה וכשרה והוגנת, אחת כזו שביתה ריקם מצורות מטבע, ומלא בתורה ויראת שמים.

דבר זה אינו קשה כלל וכלל, השיב ראש הישיבה, הנה יושב על יד ידידי ר' יצחק, ובביתו בת ישראל כשרה וצדקנית, ואביה, תלמיד חכם בעל שיעור קומה, ירא שמים ומתמיד גדול, וכל אדני ביתו מושתתים על התורה והיראה, וכל מה שאמרתי אינו אלא מקצת שבחו שאומרים בפניו, תוכל לעשות את השידוך הלזה, ואף לקבל 'דמי שדכנות' משני הצדדים.

בסופו של דבר נטל ראש הישיבה על עצמו את תפקיד השדכן, ר' יצחק ומשפחתו הוסיפו לברר פרטים נוספים על המדובר, וככל שהוסיפו ושמעו, כך גדלה הערכתם למשפחה ולבחור, וכן משפחת הבחור שמעה רק דברים טובים על בתו של ר' יצחק וכל משפחתה, ותוך פחות משבועיים השידוך נגמר בשעה טובה ומוצלחת, כשאהרן הגיע בטיסה ישירה לשמוח עמהם כעומד מצד החתן ומצד הכלה.

פחות משלושה חודשים לאחר מכן, נשמע קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, כאשר כל הוצאות החתונה והרהיטים, הדירה וכל מה שמסביב, היו על אהרן. ושנה לאחר מכן, מבולטימור הרחוקה נשמעה החדוה, שאהרן זכה להפקד בדבר ישועה ורחמים, ונולדו לו תאומים, בן ובת, בריאים ושלמים.

לימים כאשר הסיפור התפרסם ברבים, שאל אחד מידידיו את ר' יצחק, הנס השני בסיפור, אודות ישועתו של אהרן, מובנת לי, שמרן שליט"א למד כן מדברי המדרש, אבל הנס הראשון בסיפור, הרעיון שרבך נתן לך, מנין הוא הגיע לרעיון וסגולה זו.

השיבו ר' יצחק, לא שאלתי את מורי ורבי למקורותיו, כי אני עושה מה שאומרים לי, אלא שמלימוד הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום עפרש"י, כנפסק בשו"ע, בכל עת אני מוצא מציאות מרובות, וכמדומני שמלימוד פרשת חקת ניתן להביא מקור לדבריו.

מנין בפרשתינו עפרש"י ניתן להביא מקור לדברי הרב?

פאלגענאנפרעגן - השומע בלא להקשות

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" משבוע שעבר

בתשובה לשאלה, מנין בפרשתינו עפרש"י היגיע זכיין האולם אל יסוד הפסק שפסק לו הרב השכונה, שלמרות שבתחילה לא קיבל הרב כלל את דרישת השכנים בדבר התקנת מערכות אוטומטיות שיכבו את מערכת החשמל באולם בשעה שסוכם, וכן אם יפעילו מוזיקה באולם, ואילו לאחר שלש פעמים בהם כשל זכיין האולם בעמידה בהסכם, קיבל הרב את דרישת השכנים להתקנת מערכות אוטומטיות אלו. זכיין האולם הגיע אל יסוד פסקו של רב השכונה, שקיבל את טענת השכנים, וזאת מדברי רש"י ט"ז ד', עה"פ, "וַיְשַׁמֵּעַ מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו", וביאר רש"י, "ויפול על פניו. מפני המחלוקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל (שמות ל"ב ל"א), וַיֵּחַל מֹשֶׁה, במתאוננים (במדבר י"א ב'), וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה, במרגלים (שם י"ד י"ג), וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם, במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לבן מלך שסרח על אביו ופייס עליו אוהבו פעם ושתים ושלש, כשסרח רביעית נתרשלו ידי האוהב ההוא. אמר עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני". מבואר בדברי רש"י, שכל עוד שאדם נכשל עד שלשה פעמים, עדיין ניתן לרצות את השכנים ולומר מקרה הוא בלתי טהור, אך לאחר שכבר נכשל שלוש פעמים, אין מנוס אלא לקבל את דרישת השכנים, כי בפעם הרביעית כבר השכנים לא יקבלו פיוס, ועל כן פסק הרב שיש לזכיין האולם להתקין מערכות אוטומטיות אלו שדרשו השכנים.**

תשובות לשאלות המתפרסמות בעלון זה, יש לשלוח בכתב ברור וקריא, בצירוף שם וטלפון
עד ליום ג' בשעה 23.00 בלבד לפקס' 9741115 - 972-8 +(24 שעות)
או לפקס 1-732-3634947 או למייל yaepstein@aol.com עד יום ב' בערב בלבד.

הפרסים לשבוע זה: "אמרי דעת", שיחות ומכתבי מרן רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל, ב"כ.
עוד **שלושה** זוכים נוספים, כל אחד בספר "תשובות הגר"ח", תשובות מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א.
הפרס לשבוע זה על "סיפור ושאלה בצידו": **שני זוכים**, כל אחד בספר "שבתא דינוקא".

להערות, הארות ותגובות וכל עניני העלון, יש לפנות לפקס' הנ"ל.
לתרומות, הנצחות והפצה ניתן לפנות למערכת

שפות הזוכים לשבוע שעבר:
הרבנים \ הבה"ח
קצאור ה. – מודיעין עילית – תוספות רי"ד השלם עהש"ס, ב"כ.
ויסבג א.ג. – ירושלים – חידושי רבינו חיים הלוי עהר"מ.
איצקוביץ י. – קרית ספר – חידושי רבינו חיים הלוי עהר"מ.
מועלם י. – ירושלים – חידושי רבינו חיים הלוי עהר"מ.
לוריא א.ג. – מודיעין עילית – המאור המבואר.
שוחט מ. – ירושלים – המאור המבואר.

הודעה נשלחה/תשלח לזוכים. (במהלך החודש הקרוב)

לתקופת נסיון, ניתן לקבל כל שבוע את העלון **בפקס** או **באימייל** (ללא תשלום). המעוניינים לקבלו, ישלחו את שמם וכתובתם בכתב ברור, בתוספת מס' טלפון לבירורים, לפקס המערכת או למייל:
yaepstein@aol.com

הסיפור לא נכתב הלכה למעשה, אין להסיק מסקנות הלכתיות או הנהגתיות מסיפור הדברים.

© כל הזכויות שמורות ל"איחוד בחידוד" ולרבנים הכותבים – מודיעין עילית - ארץ ישראל